

İMÜ BƏSƏJÜN MİDİM!

AZƏRNƏŞİ
OTDEL - TAT
Baku — 193

ƏZ REDAKSIJƏ

Ə i kniglə kura soxdə omori jə çərgə ix-dilotho və koqozho əz tovun zəhmətkəşə çəvonho ə ulkəhoj kapitalisti.

Çəvonhoj byzyrgə vatan sosialistimu bəh-zi vəxdho nəse danusdənyt, cənd qədər gurun və moqəbunlynigə zindəguni çəvonə fəhləho və kəntciho əz sərhad buru.

Kapitalizm dəhişdəni çəvonə nəsl zəhmətkəşhorə ə lap kələ həziyətho. Ə millionhorəvoz çəvonə kukho və duxdərho ə u ulkəho, ə kominçokl burçuazijə oqojəti soxdəniho, hic vəxd, ə hic çigə kor nə soxdət, nisd i işurə imid əri ofdə hər cytari kor bisdo və siroi soxdə xysdəre ə jə luqə nunəvoz. Ə ofişıalni statistika gyre ə ulkəhoj kapitalisti dəri 6—7 million əz registratsijə giroşdə korsyze çəvonho. Ommo hələm cənd qədər əz registratsijə nə giroşdətho korsyze çəvonhojyt ə birçəhoj zəhmətli

Həziyətho jə korsyze çəvonho əz raspəkiş qədərsyz ambaryt. Moqəbunlyjə mihtoci, həmişəlygə nimə gisnəi, azoblyjə asyly birəl əz

korsyza bəbə—dədəjho, fizikiyə və moraliyə myrdəl—ini zindəguni, komirəki həzır soxdıho kapitalizm ən i çəvonho. Əz tovun tragedijəlyə qismət korsyza çəvonho ixdi lot soxdə omorəni ə ixdi lothoj „Çonni Smit—korsyza çəvon“—və „Tragedijə Amerikani“.

Hol ən u bəxş çəvonho, komihorəki hələ kor hisdihoş kəm təfəhətlyni əz hol korsyzho. U zihisdəni ə zir həmmişəlygiyə buləy əz kor vədəşəndəi, ə həmmişəlyjə səhm əz tovun səbəhinə ruz. Ə kor vəgyrdəgorho ə insofsyzirəvoz myrs dorənyt çəvonə fəhləhorə ə həzljətlyjə zəhmətəvoz, əz qıvot vənəşəndənyt jurə, şykəsə soxdənyt çunsoqi jurə. Ə i kniglə dəşəndə omorıho koqoz əz Dorumijə Uels (Anglijə) „Ruz həsb həjsoxdəgor“ ocuq burbundəni hol çəvonhorə, komihorə ki hələm minkin biri əri domundə ə kor.

Ə lap nəvətovusdəniyə şərho zihisdə zəhmətəkəşə çəvonho ə ulkəhoj ən diktaturaj faşisti. Nisd soxdə əri çəvonə fəhləho həmmə xyromihoj zindəgunirə, visdorə əz dəs ju ixdi jori zəhmət kəşirəl və xundəirə, faşizm ədəj çəhdi soxdə, əz u qəjr, əri zəhərlemiş soxdə fəhm ən çəvonə nəslə ə ocuj millətəini və şovinizm irəvoz, carundə çəvonhorə ə lolə guşd tupl əri dovhoj imperiəlisti. Ə çigəj imid dorıho nun və kor faşizm ovurdi əri çəvonho ambarə çəvonə fəhləhorə əz kor vədəşəndəi, əz fabriq-zavodho, lagerhoj məçburijə zəhmət, zulmiyə vomuxdəi korhoj dovhoj və

həmmə odomihə ə korhoj dovhoi qəriş birəl və ə çigəj imid dorə izdijorihə və azadiho—
—qulijəti ekonomii və politiki.

Korsyzi, mihtəci və gisnəl, myrs faşisti və insofsyze eksploatatsijə—həmməj an iho ədəj ə bəçidirəvoz xəbərdor soxdə xyşdən fəhmğəri klassi ən zəhmətkeşə çəvonhorə. Byzyrgə nuşunəj sojuz Soveti, ə cyçoki çəvonho nəşə danusdənyt cy cinigə səhmhoj korsyzi, eksploatatsijə və mihtəci, həvəs dorəni ə milli-onhorəvoz çəvone fəhləhorə əri çəng soxdə ə kapitalizməvoz və ə faşizməvoz, burbundənyt ə işu rəh, əri taze, yşyqlyjə zindəguni. Və zəhmətkeşə çəvonhoj ən ulkəhoj kapitalisti omorə-omorə ədət ə bovorinlyirəvoz və xyşdə ə i jə təkə duzə rəh, ə rəh ən borışmiş nə birənijə çəng klassi ə qərşuj eksploatatsijə soxdəgorho, əri nun, əri azadi, əri sosializm.

Ə sər ən i çəng çəvonho rəhbəri soxdənyt əz sərhad ə u kino hisdytho birorhojmu—
—kommunistho və komsomolciho. Əz hic çirə səkonoi nə tərsirə, nə dənişirə ə zalumijə terror faşisti, uho ə həmmə quvothorəvoz ədət kor soxdə əri gyrd soxdə quvothoj revoljutsionijə proletariata, vəxyzundənyt moxludə ə çəng və, gərək birəki, qurbu soxdənyt zindəguni xyşdəre əri kor revoljutsijəj socialisti. Ə həzorhorəvoz əzini hinərməndho, və xyşdəre qurbu soxe çəngsoxho əri interes klass fəhləho, tərbijə dori ə çərgəhoj xyşdə

internasional Komunisti ən çəvonho. Əz to-
vun ən uho ixdilot soxdəni Dm. Lebedev ə
ocerk — „Səhmsyzho“.

I kniglə həlbət ntdanu ə tomomirəvoz və
hər tarafly bərbundə zindəguni və çəng zəh-
mətkəşə çəvonhorə. Ommo ə i kniglə daraf-
dətho koqozho və materialho şəksyz xəjrly
miboşut əri şinoxə soxdə çəvone xundəgor
sovetimurə ə hol ən ə ulkəhoj kapitalisti his-
dytho zəhmətkəşə çəvonhorəvoz.

SƏHMSYZHO.

I şəhəngum hic kəs əz tovun xunə ə jor nəşə ovurdənbu, hic kəs əz tovun qovumhoj xyşdə nəşə gof soxdənbu. Ə i sokitə və səssyzə həzyrlygi ən otrjad əri əxiri çəng jə çirə əz hədət burujə məhəno dəbu. Əri əxiri çəng, cynki ştab gufdirəbu: „Snarjadho və patronho pyşoj varasdəi, ommo imu mijo bəsqun dim, nə bugə puc birəjm“.

I kor bu ə zir oftoi suxundə omorəbuho dərəl ən Dorumijə Tszjansi, ə qiroq cyklə nikərələ. Tapşyryq ocuq bu: otrjad „Çəvonə gvardijə“, səhmsyzə çəvonə gvardijəj sovetijə Kitaj, mijo vəgyry kyrplə və pərtovo dy sipihorə. Ə inçə bəsqun dorə omorəngə, uho corəsyz mijosdyt vogəşdə pəsəvo əz həmməj front.

Ə otrjad dəbirəgorho həmmə, kəntciyə çəvonho byryt, ənçəq ə u zuriləho vədəşəndəbuho xyşdərə əz pənçəhoj myrs mylkədorho. Uho ə şorirəvoz ədənbyryt girovundə ruzhoj azadi xyşdərə və əri ən i azadi həzyr byryt əri çəng soxdə tə əxiri nəfəs.

Otrjadə ədənbu bərdə komsomolci Tsao Xao-ven. Ə qərliş həçdəh sal hymyr xyşdə, u giroşdəbu zobunə şkoləy gisnəirə, təngirə və myrsirə. Ə qirmizinə ləşgər u omorəbu ə vojgəy xyşdərəvoz, zuri vomuxd ilm dovhoirə və zuri bisdo komandir ən jə hinərməndə otrjad „Çəvonə gvardija“.

Xinikə, çondən-vizor soxdəniyə voruş ədənbu kur soxdə cymhorə. Şəhəngum ə tori və ə zulmotirəvoz ədənbu nyşdə ə sər bixuşə, nuşunəy zindəl nə vəriyə sənqijə doqho. Birəhnə pojho ədənburyt batmiş birə ə qəd qəjšəjə, nəmə gyl. Tsao komand soxd: „Pyşovol“ və ju cin syfdə vidovusdi ə taraf kyrpi. Gululəho ədənburyt burra əvirə giroşdə. Pyşovol ini izmu sojəhoj ən soldathoj-homindanihoş vədinyt. Ini səs soxd taza pulemjot amerikani, əz komiki həci kələgədi soxdənbuho nacalnik ən dəsdeş homindaniho. Nəzniktə, nəzniktəl Tək-təkho ədənburyt ofdorə, dəsə ə sər dyl vənorə, komiki suxundə omorənbuho əz gululə, Tsao Xao-ven həgənə ədənbu vidovusdə və boçəh zərə: „Pyşovol“

U vəxdil homindaniho tihl soxdut granathorə ə sər otrjad səhmsyzho voruşə xuno. Boçəh lov bisdo əz sinəy qirmizinə ləşgərçiho. Ə Tşao granat voxurdə ofdo. Durə lov birə rafdəngə, qirmizinə ləşgərçiho diryt: rasdi poj Tsaorə burri vəngəsdi granat. Uho şəndyt xyşdərə ə taraf jaraly birə komandir xyşdə. Ommo Tsao horoj soxd ə sər işu:

—Pəsəvol Vəxd ə əzini korho myxşyl birəl nisdi. Kyrpi miyo vəgyrdə -bijov! Şinirənitmi? Bihilit mərə, mə ə rəh miyərym xşdəre.

Jə təkə ragləş nə lərzi ə sifət Tsao. Və i bujruq həci myhkəm bu ki, otrjad tazadən vidovusd ə taraf kyrpi. I əzini kələ ləpər bu, komirəki hiciş pojundə nidanusd. Və kyrpi vəgyrdə omo. Imuhoj əz i taraf front ştab midanusd sokit birə.

Əz çəng bəqdə otrjad pəsəvo vogaşdəngə, u ofd komandır xşdəre, sysd birə ofdorəbuho jə cənd lyng əri ə kyrpi rasirə mundə hisdi...

* *
*

Durazi rəh əz Şanxaj tə Berlin. Ommo hinərməndi internasionallyni. Ə Berliniş həmcyn danusdənyt gof soxdə ə hinərməndə zuhun komsomolrəvoz.

Ə knig ən hinərməndhoj komsomolhoj dynjohi hərməhhoj germanijəirə hyzətlyjə çigəi: Həmmə korhoşu giroşdəni ə qəd ovholət myhyçyzə terror, ə hər kynç uhərə guzət soxdəni ylym.

Ini sə səhmsyze həil, ə torikə şəv varafdənytho ə sər cerdakhoj hyndyrə xunəho ə jon aerodrom Tempigofi. Zyhə ədəj kur soxdə cymhərə, voruş ədəj sajlə xuno giroşdə əz kucəho, ommo uho ə igidirəvoz ədət varafdə ə zəvər ov-voruş rixdəniho luləhorə səxdəgyrdə, girovundənyt xovsyze təşvişlyjə şəvə

ə sər xlinikə cerdak və səbəhmundə ə hozor-
horəvoz vərəqhoj komsomolirə tihl soxdənyt
ə sər demonstratsijəj faşisti.

Ini otrjad komsomoli, gəjmiş birihə ə
form ən korsoxhoj radiostansijə, ə səhmsy-
zirəvoz qələbəndi gyrdihə kucərə və pojun-
dənihə rəhgirorhorə: „Pəsəvo, rəh nisdī, inço
radiostansijəl“. Rəhgirorho ə mihtijorirəvoz ə
qiroq pəlsdənyt, fəm soxdənyt, cy soxdəgə i
surlyjə dəsədə, ə minçi kucə pəlsdihə. Jə bi-
təvə səhət giroşdəni həci. Bəqdə „qərəulho“
rafdənyt, ə qəd jə ləhzə lov birənyt durərə
xuno, və ə pyşoj mihtijor mundə rəhgirorho
vədi birəni zurbajə lozung, nyvysdə omorihə
ə sər panel ə puzmiş nə birənijə rangəvoz:
„Xilos soxit Telmanə!“

Ini otrjad komsomolciho—velosipedciho,
komiki ə hinərlyirəvoz gəşdənihə əz jə məhə-
ləj fəhləho ə jəkigə, ə təhər dəsədəj sport-
smenho, ə kələ səsəvoz myhid soxdənytho
rəhətirə. Ommo, ənçəq əri odomi həci omə-
rə ki, uho xyrom və qəjqusyzyt gufdirə. Uho
ə qəd məhələ diromorəngə, dy-səlsu ə ləhəj
rəh pəlsdə, həzyr birənyt əri hər minut dorə
signal trevogarə. Uhonigəşu darafdənyt ə qəd
məhələ və boçəh zərənyt ə ocuqə pəncərəhoj
ən xunəhoj fəhləho: „Bovor məsoxit ə faşist-
ho, kompartijə qolimi və nə vomundə ədəj
çəng soxdə ə pəhənyki, u əz əvəlinəş quvot-
lynil Həzyr boşit ə çəng, əri bəsəqun dorə fa-

şizməl" Və hə həcu omorəthorə xuno, həjəbo sur bīrənyt...

I çiro-çiro bəxşləhoj ən zindəguni komsomolini, tikələhoj ən qozijə-qədərhəhoj ən hinərməndə odomihoi, komihoki, əz tovun təhərifməndi hic fikir xəjəl nə soxdətho. Uho soxdənyt i prostojə kor xyşdərə ə sokiti və ə hinərməndirəvoz. Hə həciş mundənyt uho ə pyşoj sud faşisti, ə qomburhoj pəhənykijə politsijə və ə pyşoj qənorəho.

Çəvonə metallist Erix Mejjer əz Şpandau, sosialist buho, bəqdə aktivlyjə korsox komsomoli bisdəho, ofdo ə pənçəj şturmcihə. Urə həzijət dorənyryt ə qəd qomburhoj faşisti, kufdənyryt tə ə qəd xun domundə. Ommo u hic kəsə ə dəs nə do. U vəxdə şturmcihə bərdyt urə ə pəsəj şəhər Berlin buhq park və unço ə gululə zəryt.

Komsomolci İosif Rajtingerə təxsirkor soxdut ki,—ty nasional 'sosialistə kyşdəj gufdirə. Nə dənışirə ə u ki hərəjxəlqijə komissijəj juristho ə Paric subut soxdəbu bəhəm təxsirkor-syzi jurə, ommo hə gənə əri ju burriyrt' kyşdə omorəl. U midanysd visdorə zindəguni xyşdərə ə dəs dorəirəvoz, ommo u i korə nə soxd. U vəxdə faşistho burriyrt sər jurə ə qəd məhələj qəzomot frankofurti.

Rixard Guttigə təxsirkor soxdut ki,—u clen ən otrjad oxranarə kyşdi gufdirə. Dy hərməhhoj ju, dysdoq soxdə omorəbyrytho ə jurəvoz əjəki, myrdyt əz işurə dorə omorəby-

rytho həzijətho. Təxsiriyl Rixardə sud subut soxdə nə danusd. Ommo ə u nə dənişirə əri ən uş kyşdə omorəl burriyt. Ə pyşoj sud Guttig gof soxd cyn hinəryjə komsomolci' və qirmizinə frontci. Əxiri gofhoj ju, komihorə ki, u dədo əz sifət sud faşisti, iho byryt:

—Mə ədəm ruj birə ə taraf həmmə hər-məhho ə qəzomotho və ə konsentrasiunijə lagerho dərytho: myhkəm polt, ruz bəsqunt nəzniki!

Komsomolciho Volf və Teş dysdoq soxdə omorəbyryt ə u sərībət ki, uho ə Alton ə vəxd demonstratsijəy faşisti zihisdə çigəhoj fəhləhorə nigəh doşdət. Ə sud, ə tərsho nə dənişirə, uho həgənə səxd poisdəbyryt ə sər kor partijə. Sudho əz xyşdə vadarafdənbyryt, ommo komsomolciho sokit byryt. Uho, nə səhmysdə, guş doşdūt ə təxsirnoma. Pyşoj zərə omorə Volf təvəqə soxd əri vəkəndə buxovhoj jurə:

—Əri cy?—pyrsiryt əz u şturmcioho.

U çohov do ə sokittəvoz:

—Mərə voisdə əxiri bə xub ocmlş soxdə qulhoj mərə.

Uho duşhorə voşəndə: əxir-əxirində ə i vojgə jə təxsirkori nə dəbu. Ommo həki buxovho ofdorut əz qulhoj Volf, u vərövühd qul xyşdəre və ə kələ quvotəvoz zə vəngəsə dənduhoj ən jəki ə nəzniki ju poisdəbuho

rəhbərhoj nasional-sosialisthorə. Bihil bytyn hymyr ju munu ə jor ju quvot ən myşd komsomolci!

Ə i zurho sud faşisti burri əri komsomolci Evald Kəjzer, buho deputat ən landtag prussijəi, jəki əz lap vədilyə rəhbərhoj zəhmətkəşə çəvonhoj Germanijə dəh sali katorga. I vəhşijə təxsirnomərə Evald guş doşd ə so- kitiərəvoz. Nə səhmisd. Əz sud ixdiyor nə vəgyrdə. Evald ruj bisdo ə taraf moxluq zəhmətkəşho və ə çohobi ən i təxsirnomə gufdi:

—Ə hykymət xohinjəti? Mərə ədət təx- sirkor soxdə ə u tovun ki, mə furuxdəm im- buruzinə ə sər hykymət vəbirəgorhorə, ki, mə furuxdəm gufdirə hykymət nasional-sosia- listhorə?! Mə nidanum furuxdə u cira, ə qər- şuj komiki mə ə həmmə quvotəvoz ədəm çəng soxdə. Həmmə zindəguni mə hisdi əri çəng xilosi zəhmətkəşə xəlq nemsho və çəvonhoj ju, əri çəng sosializm. Ommo kor moxluqə mə hic vəxd nə furuxdəm və nifuruxum. Cy- tari təxsirnomə vədəşəndə omogəş ə qər- şuj mə və ə qərşuj hərməhhoj mə, byzyrgə kor sosializm bəsoqun midy, ə hiciş nə dən- şirə!

Həci ə qəzomotho, ə kontsentrasiyənə lagerho, ə pyşoj sud faşisti, ə qiroq qovrə ə səhmsyzirəvoz ədət çəng soxdə birorhoj germanijəimu, zijod soxdə nə myrdənijə və- rəqho ə torix ən çəng revoljutsioni.

Ambarə hinərməndə odomiho tərbiyə dori komsomol bolgari, komsomol ən u ulkə, komiki doriho dŷnjohə Dimitrova. Cənd sadhoj ən uho ofdorət ə pənçəhoj qəzomotciho, cənd dəhhoşu həzijət dorə omorət ə qəzomotho. Ommo ə cytari igidirəvoz poisdət uho ə pyşoj sudhoj faşisti və çollodhoj faşisti, ə cytari nəfojəirəvoz çohob dorənyt uho ə əz xyşdə-rafdəniljə buləhoj dŷsmən!

Ini ə pyşoj sud poisdət həvdəh komsomolciho. Çəldho, çigərlyho, bovor soxdənytho ə xyşdə. Həzijət qəzomotirə kəşirə məhho xunsyz soxdəbyryt sifəthoşurə. Rəghoj dəshoşu burunə vədiromorət. Ə kynçhoj ləhə—sijəhə şəfdə qyçho: nuşunəhoj ən səhmlyjə minutho, kəjki sifət şəfdə mundət əz guç dord. Ommo cənd qədər igidi, cənd qədər pyşoj ju gyrdə nəjovho quvot dəgəsirəni ə hər dənışgohişu!

Zing. Və ə qəd hədətlijə səs gofə-gof odomiho həjəbo dəşəndəni xyşdəre tiçə səs:

—Əj çollodho, işmu həllhorə sud soxdənitt Ləhəhoşurə bəsdənyt; pristav kura soxdəni təxsirkorhorə ə jə kul, çərgə pojundəni ə pyşoşu boruj ən cəkməhoj çandarmairə.

—Səs məsoxiti!

Sudho sokityt: bihil horoj soxut—təxsirnomə pyş-pyşokl qəror soxdə omori. Xyşg, sərnış horoj zərəni təxsirkorhorə ə numerəvoz.

—Dmitriј Angelovi

Hyndyrə çəvon ə əqyllyjə, çəldə sifətə-
voz. Xətət ən komsomol bolgari.

—İşmu təxsirkor soxdə omorənit ə vaca-
rundəl qonun ən nigəhdori məmləkətə.

U ə ryxşəndirəvoz dənışirəni ə sud.

—Mə hic vəxd nə vəgyrdəm ə sər mə
qərd əri nigəh doşdə məmləkət faşistirə. Pro-
letariat ədəj horəj zərə çəng ə i məmləkətə-
voz və mə komsomol birə hisdi soxdəin,
hərcy minkin hisdihorə, əri məmləkət kapita-
listhorə nigəh doşdə nəh, ommo əri vacarun-
də urə.

—I agitatsijəi, ommo çohob nisdi.

—Mə ədəm gufdirə u təhər, cytar mərə
voisdənigə, ommo tyərə cytar voisdəgə nəh,
çollod!

Sud xun gyrdəni, ə həsiyətirəvoz zuri-zuri
kufdəni sər stolə ə əsduquləhoj əngyşdiorə-
voz. Əz jə minutigə bəqdə əz qunşijə vitoq
şinirə omorənyt karə səşho: ədət komsomol-
cirə „vomuxdə“ əri hyrmət soxdə ə sud fa-
şisti. Həci dy ə pəsəj jəki giroşdənyt həmmə
həvdəh komsomolciho. Jəkişuş nəşə ə dəs
dorə hərməhə, jəkişuş nəşə təvəqə soxdə əri
xilos soxdəl. Ə igidirəvoz sərhərə tik gyrdə
giroşdənyt uho əz pyşoj sud, ə sokitirəvoz
qobul soxdə təxsirnoməj katorgairə.

* * *

Ə bolgarirəvoz ə jə çərgə ə sər Balkan kor soxdəni hinərməndə komsomol greki. Uş həmcyn nyvysdi hinərməndə numhorə ə knig hinərməndho.

Cyklə Gretsijələrə hisdi zulmotijə katorga ju—„Kolpaki“. I hisdi disiplinarni polk, ə ciçoki fyrsorənyt həmmərə, ki ə militarizm grekirəvoz duz nə omogə. „Kolpaki“ əz zurəvoz biri katorga əri kommunistho və komsomolho.

Və ini ə hərəj dusdoqho dəri dy komsomolci—Markovitis və Panusis. Hinərməndə həlho, komihorəki şinoxdəni bytyn komsomol: uho girovundət kələ kor ə qərşuj militarizm. Burçuazijə greki, ruz-bə-ruz guçly soxdəniho jərəqlənmiş xışdəre, qəror soxdəni əri vadarafdə ə əxir ən səkonolyjə dyşmənhə. U dəşəndi işurə ə „Kolpaki“ əri dir-dir myrdəi.

Fikir nisdii! Həllho inçoş girovundənyt kor xışdəre. Qəzomot carusdəni ə şkoləj komsomoli. Unço uho vomuxdənyt elementarijə ilm ən vəzifəj klassirə. Əz qəzomot əri komsomol xubə kadr mədirov. I kor xuş nəsə omorə nacaalnikhorə. Dorə omorəni signal:

—Qəris ş soxdə omorəni hərəj dusdoqho əri bunt.

Provokatorho sər gyrdənyt korə. Təşkil soxdə omorəni qolməqol. Ə qəd qəzomot sər gyrdəni bunt. Markovitis və Panusis—rəhbərcihojut. Nacaalnikho sovusdənyt dəshorə. Buntciho boçəh zərənyt:

—Rad soxít militaristhoré! Zihó SSSR!

Bunt sər gyrdəni ə qəd ləşgər! Markovitis və Panusisə gyrdənyt, dorənyt ə vojennó-po-
levoj sud və burranýt ərişu kyşdə omorəi. U
vəxdí həmmə proletarlat ən gretsiyə girovun-
dəni demonstratsiyəj protesti. Hykymət əz i
kor səxd tərsirə tohin soxdəni taza sud. De-
monstratsiyəho, milingho, protestho həgənə
dəvom dorənyt, vəgyrdənyt bytyn ulkərə. Lə-
pərhoj protest rafdə vadarafdəni tə skamjəhoj
parlament. Hykymət şinirəni jalov gyrdə səshorə:

—Xunrizho! Çollodhoj həilhojmu!

Ruz sud soxdəi omorəni rasirəni. Hosijəti
moxluq omorə-omorə zijod birə. Prokuror bu-
lə dorəni təxsirkorhorə ə kyşdəirəvoz. U vəx-
di Markovitis və Panusis əz tribunəj sud gof
soxdənyt ataşlyjə rechoj revoljutsioni.

—Imu əri dovhoj vatandaşinim, — ocuq guf-
dirənyt uho, — əri dovho soxdə ə qərşuj mili-
tarizm greki, imu ə kuiməki SSSR-im, əri Gret-
sijəj soveti!

Ə Afin fabrikho poisdənyt, ə Salonik — za-
bastovkaho və demonstratsiyəho ə Pirej port
bulə dorəni əri zabastovka soxdə. Zabastov-
kaho varasdənyt ə çənghorəvoz ə politsiyərə-
voz.

Çollodho ə cətinə hol domundut, cəşmiş
bisdorut.

U vəxdí ə kor dəşəndə omorəni dy-ruj-dy
korəi və furmundəi. Təxsirkorhorə xyrrə gərə-

ki. Təxsirkor soxdəgor məmləkəti ruj birəni ə komsomolciho:

—İşmu təhəriflyjə çəvonhoit, işmu çəng soxdənit əri ideal, ommo işmu ə propagandəj kəsəvoz furmundə omorəjt. İşmu əri ən i kor təxsirly nisdit. Təxsirkor bolşevikijə Moskvı...

Markovitis çohob dorəni:

—İmu ə həjfbəri soxdəişmu mihtoç nisdim.

Əxirdə: çəng bəsqun do burçuazijərə. Təxsirnoməj kyşdə omorəl dəgiş soxdə omo. Hər-məhho vəkəndə omorut əz pənçəhoj çollodho. Rasdi, uho pəhəny soxdə omorət ə qəzomot, ommo cy məhənoi qəzomotə əri kom-somolci?!

* *
*

Əz tovun ambarə hinərməndhoj xyşdə mi-danUSD İxditot soxdə komsomol İspanijə, om-mo hər-məhhoj İspanijəl səxd myxşylyt ə çəng ə faşizməvoz, uhorə vəxd nisdı əri İxdilot soxdə əz tovun hinərməndihoj xyşdə. Ommo əz tovun ambarho İxdilot soxdə mibu.

Əz tovun Sanco Morano və Xuane Ruela, komihoki ə Almerijə rafdət ə pyşoj çəngijə kolonnəj komsomolciho və cin syfdə—ə py-şoni—qobul soxdət zəlp ən otrjad siprə gvar-dejcihorə. Əz tovun ən i dy hinərməndə çəvonho, ə pəsəj komihoki xəjli gəşdət çənsuz-hoj politsijə, əri təxsirkor soxdə işurə „ə hy-kymət xohini soxdəirəvoz“, və komihorə

ki, kyşdyt ənçəq ə u xotur ki, təxsir işurə əri subut soxdə minkin nəbu gufdirə.

Əz tovun hinərməndhoj qirmizinə Seviljə—komsomolciho Fransisko Parro və Xerronimo Navarro. Uho byryt jəki əz uho, komihoki əz həmmə pyşo vədirovundəbyrytho otrjadhoj komsomoli Seviljərə ə vəxd kələ qolxmişi. Uhorə jərəq nə bu. Həmmə fəhləho jərəqsyz soxdə omorəbyryt. Hlykymət danusdənbu irə və, əri qolxmişirə basmiş soxdə, sər gyrd əri bombardirovka soxdə xunəhoj fəhləhorə ə artilerijərəvoz. U vəxd kommunistho təşkil soxdut xyşdən nigəhdoji fəhləhorə. Otrjadhoj komsomolciho vəgyrdyt skladoj jərəqirə. Komsomolciho qərəul soxdənbryryt kucəhoj ən məhləhoj fəhləhorə. Komsomolciho byryt syfdəl razvedcikhoy partijə. Gərək bu əri səssyz soxdə komsomolə. Və ini bujruq dorə omorəni nisd soxit dy rəhbərhoj ən komsomol Seviljərə. Şəhəngumı ən ruz qolxmişi Fransisko Parro və Xerronimo Navarro dysdoq soxdə omorut. İşurə bərdyt ə minçi ambərə politsijəciho dəşəndə. Ə çə?

İşurə bərdənbryrytho politsijəciho səssyz byryt. Bytyn şəv işurə həzijət dorut ə silis-horəvoz. Ədənbryryt çəhdi soxdə əri təxsirkor soxdə işurə ə „məmləkət xohiniyəti soxdəirəvoz“. Komsomolciho səs nə soxdut. Uho danusdənyt, cy guzət soxdəgə işurə, ommo işu myhkəm poisdəbyryt. Uho hic kəsə ə dəs dorəni nisdyt. Uho hic jə məhlymotiş dorəni

nisdýt ə politsijəciho. Çolodho qızısmış bi-rənyt.

Ə səhət cori pyşoj səbəh işurə vədəbərde-nyt əz qəzomot, ə pəsəj kəmər carundə omorə dəshorəvoz və bəsdə omorə ə rasarəvoz.

—Ə sillis.—Gufdiryt əz işu.—Və tərşirən-byryt ə cymhoj dysdoqho dənışirə.

—Həcu bugə məhlymi,—gufdi Fransisko.
—Xub... imu həzyrim.

Uho ə çyrəhətlyirəvoz ədənbyryt rafdə ə pyşorəhi səbəh. Uho dirəngə qıroq ən ləpər-lyjə Gvadalkvivrə, varasiryt ki, kor işu qə-ror soxdə omori gufdirə. Toriki pyşoj səbəhi sarlə nyşdəbu ə sər nikərələ.

—Ə i sər-u sər mədənişitl—komand soxd ofitser, əz pəsə omorənbuho.

Əz u bəqdə şinirə omorut səshoj gululə şəndəl.

Ə i ruzigə həmmə. fəhləjə Seviljə ə həst-jəti və qəzəbəvoz xund ə gazetho ki, uho kyşdə omorət gufdirə „ə vrixdəki“...

Hic vəxd nyvysdə varasdə nidant həmmə hinərməndihorə, ə komihorəvoz ki, ruz-əz-ruz ədəj pur soxdə torixə revoljutsionijə çəng komsomol ən həmməj dynjoh. I hinərməndi-ho—şkoləj çobordini.

Həmmə zindəguni ən əz sərhad burujə bi-rorhojmu—çəng və hinərməndini. Zihisdənyt

və myrdənytiş uho ənçəq ə jə fikirəvoz—əz
tovun revoljutsijə, ə uxşəş ən u hinərməndə
duxdər kataloni, komiki ə əxiri minutho, myr-
dəniyə təhər jaraly birə, əz qəd ə quşunhorə-
voz ojlənmə gyrdə omorəbuho radiostansija
fyrəorəbu ə efir jəlovlyjə horojləməho əri qolx-
miş birəgorho:

—Myhkəm poit tə əxiri! Irə ədəj gufdirə
ə işmu jə duxdər, komiki əri azadı Kataloni-
jə myrdəniho!

Dm. Lebedev

TORIX ƏN JƏ DƏDƏJ

Mə gəf dorəm əri İxdilət soxdə i torixə əri dusdhoj mə, komsomolcihoj moskvai. Mərə voisdəni ki, uho dusd dərut Pariç fəhləirə, dərd jurə, imidhoj jurə, hinərməndi jurə. I torix əz tovun odomihoj, komihoki zihisdənytho və jə nə bugə zihisdətho. Mə ə işurəvoz rast omorəm və birəm ə jon işu. Mə dəgiş soxdəm numho və vəxdhorə. Ommo i İxdilət nisdi, nyvysdəgor ju əz xyşdə fikir soxdə gynçyndə nisdi, i—xyşgə protokoli. Əgər u danusdənigə ləpərləmiş soxdə dylho və muvəhhorə əz lap xub gynçyndə omorə İxdilətoş zijodtə, u vəxdl u hisdi səvəb ən həsylə səhib torix: Pariç fəhləl.

Pariç fəhləirə hisdi traditsijəhoj ju. İnço hər həil danusdəni, cy cinigə Kommuna. U sər gyrdi inço—ə sər ən i monquzə kucəho, və ə gərmə ruzhoj maj, kəjki ə qəhfəxonəhoj Kələ bulvarho versaliho ə sokitirəvoz İxdilət soxdənbryt əz tovun çokejho jə nə bugə əz tovun balerinaho, kommunarho inço hələm ədənbryt nigəh doşdə əxiri tiltələj xori fəhləirə. Ə i xunəho mibə ofdə fəhləhorə, komi-

hoki migujut: „Kələbəbəj mə slesar bu“ jə nə bugə „kələdədəj mə ə filon fabrik kor soxdənbu“. Jəkym maj həmməj Pariç pur soxdə omorəni ə landişhorəvoz: gufdirənyt ki, uho bəxd ovurdə gufdirə. Ommo, vədi birəni ki, Pariç fəhləirə əz tovun bəxd çirojə fikir junt: ə i ruz ə xuşbujlyjə landişəvoz u lojtiqi dənusdəni qirmizinə tikələhoj kolenkorə. Divorhoj xunəho inço pucundəi nəinki ə lokohoj nəmirəvoz, hətto ə xəthorəvoziş: „Mərg əri faşisthol“ Nəbələdə dəşho surət kəşirənyt ə sər dərho cin və kəcukə.

Inço ambarə mihtoci: ini həzijət xurdə odomirə ədət ə bolnisə bərdə; ini zən xəjli məhəl ədəj dənişirə ə cyklə tikələj guşd həsbə; ini əri qovrə soxdəi—çəhmlyjə qovrə. Inço ambari xyromiş: gujgə, lap ə myrdə vəxdiş, odomiho inço hələm ədət gofho soxdə. Inço şəv rafdənyt ə duxonlə ə jon Djuval: ə jon ən u birəni „şinirə Moskvarə“. Inço myhbətlyho ə pyşoj torikustujə fonarho ə zir zurbajə mənq xundənyt kələ səvgəndho. Odomiho inço—hələm odominyt.

Pirə mərđho ambarə korho dirət ə hımyr xyşdə: zabastovkaho, barrikadahə, dovho, xun və imid. Çəvonho hiciş nə dirət, qəjr əz tənqə kucəho, qilijə qopuhəj zavod və ruzho, həci duraz ki, əz jəkişu bəqdə bovorin nəsə omorə ki, Pjer jə nə bugə Çan ə pasport gyre həmmə tə həmmə bisd salai gufdirə.

Vixodnoje ruz (ruz rəhəti) xyromly və suk
 birə əz ruzhoj kori bəqdə, ommo səhmlyni,
 həmməj zindəguni „vixodnoj“ birəngə, kəjki
 ə sər durazə kucəho korsyz. gəşdə və guzət
 soxdə, cyrəigə bıməhlym. Ə qəhfəxonə „Ju-
 çen“ kura birənyt çəvonho. Uho inço nyşdə-
 nyt ə bytyne ruzhorəvoz. Uho gym-gym sox-
 dənyt şirələho. I şirələhorə xyromə gofho və
 qəmlyjə hovoi. Knig xundə? Ommo ə knig-
 ho—zindəguni dyştrənljə təhər və təhədilyni.
 I zindəguni ərişu nisdı. Uhorə nisdı ixdişori
 əri num „korsyzi“: cynki uho hic vəxd kor nə
 soxdət. Uho cin syfdə rafdəngə ə qopuj za-
 vod, uho dıryt burkul odomihorə və varası-
 ryt ki, i səhət fəhlə nəşə gyrdənyt gufdirə,
 ənçəq ədət vədəşəndə. Cy mijosdut soxdə
 işu, cytar nijosdut guzət soxdə, cytar nijos-
 dut domundə ə kucəho, cytar nijosdut gym-
 gym soxdə qəmlyjə şirələrə ə xyromə gof-
 horəvoz?

Ə hərəj həmmişəlyg omorəgorho ə „Juçen“
 ə qəhfəxonə dəbu jə ləqərə hyndyrə çəvon.
 Urə horoj zərənbryt Pjer Leblan. U həçdəh
 salə bu. U zihisdənbu ə dədəj xyşdərəvoz.
 Luiza Leblan ə qəd xunə duxdənbu əri xəlq-
 ho ziri paltarho. Şkolərə varasdəngə, Pjer po-
 isd ə dofusxonə ə şogurdi, ommo urə minkin
 nə bisdo əri hic jə koriş vómuxdə—səhlə do-
 fusxonə zuri gufdi əz dədəj Pjer: „Bərit urə
 əz unçol! İşmu xyşdənişmu varastrənit ki—di-

jə zakazho birəni nisdı nə jə sal bəqdəjgə, nə dəh sal bəqdəjgə. Xubiki bihil sənqho daşmiş soxu jə nə bugə galstukho furuxu".

Xub, daşmiş misoxu u sənqhorə. Ommo ə Pariç dijə xunəho nəse vokurdənbryyt. „Vosdonit racə galstukho jəki jə frank!“ Ommo qədərsyz ambaryt galstukhoş, və alyşvəryşcihoj kucəiş.

Pjer ədənbu gym-gym soxdə qəmyjə şilrolərə və guzət soxdə. Urə byryt dusdho: sorujə Lebek və cyklə Feliks əz Tuluza. Uhoş korsyz nyşdəbyryt. Uho komsomolciho byryt. Uho ixdilət soxdənbryyt əri Pjer əz tovvun partijə, əz tovvun Moskva, əz tovvun faşistho. Pjer sər gyrd əri rafdə əgyrdləməho. Komsomolciho qura birənbryyt ə qəd zol, komiki ə saraj uxşəş zərənbuho. Səxdə zimisdu bu: bəjəho birənbryyt tə dəh gradus, və kosibə pariçihə ədənbyryt həzijət kəşirə. Ə gazetho dofus zərənbyryt numhoj ambərə „qurbunı bəjə“ birəgorə odomihorə. Saraj gərm soxdə nəse omorənbu. Komsomolciho gərm vəromorənbryyt ə rechorəvoz. Uho gof soxdənbryyt əz tovvun çəng soxdəi ə faşisthorəvoz: „Imu nidəhilim uhoqə ə inçə!“

Bəhzi vəxd Pjer rast omorənbu ə Çaninəvoz. Uho əjəki rafdənbryyt ə kələ kucəj Belvill. Ə pənçərəhoj tukuho dəcirə omorəbyryt racə şljapaho, dovşonləhoj şokoladi və şəitəhoj əvryşymi. Manekenho ə birujirəvoz xən-

dəgyll soxdənbryt ə jaraşuqljə kostjumho-
rəvoz. Pjer danusdənbu ki, u əz şəl xyşdə
xəlji kələ biri gufdirə, və u ədənbu çəhdi
soxdə əri səxd kəşirə kutəhə qulhoj jurə. Uho
dənişirənbryt ə ala-pələngə afişhoj kino. Pul
nə bu, uho gənə rafdyt rəh xyşdə. Ə kynç
ən dy kuca poisdəbu şohbalud çoqundəgor
ə pec jurəvoz. Pjer ədənbu visdorə gərmə
şohbaludho: uho gərm vərəvundənbryt ən-
gyşdhərə və əz işu. Bəqdə mibisdo fikir nə
soxdə əz tovun kotleta jə nə bugə əz tovun
bifşteks. Bəqdə uho burmiş bisdorut ə jon
buho kuca. İnço sokit və torik bu. İnço mi-
bisdo zarifət soxdə, vozihə soxdə, və bəqdə
gufdirə jə cənd xuşə və qəmlyjə gofho. Həl-
bətə uho nəsə danusdənyt, cy mibugə işurə
pəsə ju, ə pyşo—hiciş nisdı, ommo uho dusd
doşdənyt dy jəkirə, ommo i ambari və vo-
çiblyni. Ə sər tikə gunəji, əz jəki soq boşi sox-
də, uho moc soxdut dy jəkirə, həmməşurə
bəjə vəgyrdə, qəmly və bəxdly.

Jə karaz Pjer vogəşd omo ə xunə və guf-
di əz dədəj: „İmburuz səhəngum işu tohin
soxdət gyrdləmə ə Belvill. Ommo, ty danus-
dəni ki, imu nidəhilim uhərə ə inçol..“ Də-
dəj həsi bisdo: „Ə politikarəvoz cy kori ty-
rə?“

Luiza Leblan səxdə ruja və hykmlyjə zən
bu. U zu biljə mundəbu: şyvər ju bənnə bu,
u ə zlr vacarusdəbuho xunə domundə puc

birəbu. Luiza mundəbu ə sə cyklə həllhorə-
voz. U nə vokurd kran gaze və batmış nə
soxd xyşdəre ə nikərəj Sen. U kələ soxd sə
kukə. Dydyşu əvlənmiş bisdorut, cyklə Pjer
hələm ə jurəvoz zihisdənbu və u əri ju jə
cyklə həilə xuno omorənbu. Ə zindəguni xyş-
də ambarə dərd və xəçələtiho dirəbu. Ə xu-
nə ə gof ju nə dənişirəirə u nəse danusdənbu:
həllho tobiş birənbryt ə ju. Unə-gyrə
bu ki dy kələi kukhoj ju hələlə fəhləho bi-
rənbrytho—həci fikir soxdənbu Luiza Leblan.
U hisob soxdənbu ki, krizis—i bədbəxdini
gufdirə, ə zir vacarusdə xunə domundəirə xu-
no, cytar myrdəbuhorə xuno şyvər ju, cytar
ə sər dəroj ə vəxd zyhbə çəhgirho tələf bi-
rənythorə xuno. Əri cy həmələ omogə krizis,
—əz tovun ən i u nəse fikir soxdənbu. U
xundənbu gazet „Çurnalə“: unço məhlymot
dorə omorəbu əz tovun əçlofho komihoki hə-
lələ kassirhorə kyşdənytho, əz tovun əçlofə
zənho, komihoki ə gululərəvoz zərənbrytho
hovuhoy xyşdəre, əz tovun ə qəd korzinhoy
dəriyə çəndəgho, əz tovun krizishoy ministəri,
əz tovun matcahoj futboli. Gazetə xundəngə,
u ə birazirəvoz ox mikəşi jə nə bugə mixən-
dysd, ommo myhkəm danusdənbu ki, nə fut-
bolciho, nə deputatho, nə bandithorə ə zin-
dəguni jurəvoz hic jə əloqoş nisdı gufdirə.
U miyo duxu inqədər şei və bəry işurə ə ma-
gazin. Fikirhoj ən u byryt: uçuz mibumi ry-
qən, nə bugə buho mibu, minkin mibumi hər-

goh bisdo Pjerə ə jə kor norə, səxdə zimisdu mibu, nə bugə nəh,—cynki imisal qimət kymyr ambar zəvəri... Qunşijə zənho gufdirəbyryt: „Bijə zən Leblan—əqylməndə zəni“, uho hyrmət soxdənbyryt ə ju əri ən u ki, u ə hic kəsəvoz çəng nəsə gyrdə, əri ən u ki, qəriş lap cyklə kvartirləj ju həmmişə təmiz birənbu.

Luiza Leblan şinirəngə əz Pjer, əz tovun faşistho və komsomolciho, u həsi bisdo. Bihil həşirho myxşyl boşut ə politikarəvoz! Pjer ənçəq əz tovun jə kor mişo fikir soxu: cytar kor ofugə. Ommo Pjer sokit nəsə birənbu: „Lebak gufdiri ki, işu faşisthorə nidəhilyt ə inço. Mə muram ə hərməhhorəvoz...“ Luiza Leblan vəxyşd və səxd qədəqə zə ə kuk xyşdə: „Ə hic çigəş ty nirajl Unço, bəlkəm, gululə şəndyt...“ — „Həmmə jəkini, mə muram“. U vəxdil dədəj nə vətovusd, jə sillə kəşi əz qutinəj Pjer: u cyklə kuk ju bu, və jurə voisdənbu həci xutə soxu jurə ki, u şəhltuni nə soxu. Pjer səssyz vəno kepkəj xyşdəre və vadarafd.

Çohilə faşistho ədənbyryt kura birə ə jəki əz qəhfəxonəho ə jon bulvar Sen-Çermen. Viktor Korne ə qəd qəhfəxonə omorə gufdirəbu: „İmburuz şəhongum—ə Belvilll...“ Viktor Korne student-medik bu, odomi ən yzgə ulkəhojgərə ə cymiş dirə nəsə voisdənbu jurə. U tərsirənbu ki, odomihoj yzgə ulkəhojgəş doktor mişoşut və u vəxdil ə jon Viktor

Korñe omorəgor kəs nıbu. U gufdırənbu: „Komunistho i şpanahoj yzge ulkəhojgərə pəhəny soxdənyt, ommo imu tapşyrməj ən uhora midıml.. Ty varasırəni, əri hər gərəkirə duzətmiş soxdə, bəqdə, əri syfdəi salhoj praktika gərəki hisob soxdə əz kəmi sad həzor. I səhət bəbərə pul hisdi, ommo, əgər i əçlofho hə gənə xozəini soxdutgə, u midanu pulsyz mundə. Kutəhi gof, imurə gərəki Mussolini...“ U ambar bəxil bu. Çan Malvora nəşə voisdənbu ki, odomihorə ə cym xyşdərəvoz viny. Bəbəj ən u bu polkovnik ən quşunhoj kolonijəi. Çan Malvo gufdırənbu: „Odomiho —qərə-molyt! Əri ən uho, komihoki jə kəmləj fikir soxdəniho. Mundəiho mijo məçbur soxdə bijov əri kor soxdə. U vəxdı nizom mıbu“ U xəjəlho soxdənbu əz tovun çəzo dorəntijə ekspeditsijəho və ə nazysməndirəvoz timor soxdənbu taza tapınçərə. Robert Nevil danusdənbu jə hiss: səhm. Bəbəj ən urə fabrik cini-kocii bu ə Limoç. Robert Nevil xundənbu ə juridiceski fakultet. Bəbəj ju əri ju fyrsorənbu ə məhi sə həzor. Bəbəj ju nyvysdənbu: „Korho fərsyz ədət giroşdə. Ə xyşdə nyşdəniho qimətə zəfru soxdə gərəki, ommo i oxmoxə sojuzho...“ Robert Nevil, qizişmiş birə gufdırənbu: „Əgər uhorə tərg nə soxdimgə, uho tərg misoxut imurə...“ U bovorinly soxd ə i kor kuk ən xyrdə tukonci Gaston Pikarə. Gaston Pikar zihisdənbu nə ə bəxillərəvoz, nə ə dyşmənetirəvoz, nə lap ə səhmə-

voziš,—u zihisdənbu ə əqylsyzirəvoz. U bo-
vor soxd ki, kommunisthorə voisdəni jurə
tərg soxu gufdırə. U nyvysd xyşdərə ə ot-
rjad çəngcil. Viktor Korne gufdırəngə: „İmbu-
ruz—ə Belvill“, u ə şorirəvoz xəndəgyli soxd.
Jurəş bu tapınçə,—və jurə əz zurəvoz vois-
dənbu sinəmiş soxu, cytar şəndəgə gululərə
i ci.

Luiza Leblan hələmiş nə dəgəşdəbu əri
xisirə, cənd qədər əz vitoq qunşi səs zing
ən səhət duvazdəhirəş şinirəbugə. NİMƏJ JƏ-
KİİŞ BİSDO, JƏKİŞ BİSDO. U həgənə nyşdəbu və
ədənbu bofdə. Cymhoj ju ədənbıryt ə sər-jə-
ki vogosirə, ommo fikirhoj ju əz tovun Pjer
ədənbıryt qəriş birə ə qəd xəsdə xov. U
ədənbu dirə xun, soldatho, qəzomot, giloti-
narə¹. U ədənbu gufdırə ə dyl xyşdə: „Juş
bugə nə kyşy hər kirə-giril..“ Ə sər komod
vəbyryt vazaləho və pişigləhoj cini. Ə divor
dululu birəbu gravjurəj ən general Galijeni
ədəj xilos soxdə Pariçə. Səhətləj sər stoli ədənbu
dinq-dinq soxdə kələ-kələ. Əxirdə, Luiza hə
ə nyşdəki xisi. U ə xov di ki, Pjer əz şkolə
vogəşdəki, penal xyşdərə vir soxdı, və u pe-
nalə parundi jə kələ səslyjə quş. I bu məhə-
nosyze xov ən məndə birəbuho pənçoh salə
zən. Urə xəbər soxd kələ səs. Hələm ə nımə-
xov dəri u fikir soxd: vədi birəni ki, u cyta-

¹ Jə çirə maşin əri sər odomlirə burra—ə ulkəhoj kapitə-
listi.

riş bisdogə ofdl penalə... Bəqdə u vəxyşd vokurd dərə. Lebak nə Feliks dirovundut Pjerə. Sər Pjer dululu bīrəbu və əz ləhəj ju ədənbu duq-duq xun rixdə.

Luiza Leblan gufdi: „Inço“. Çəndəg Pjerə norut ə pəsəl vitoq, ə sər firəhə krovat. İnço hədətirə xuno Luiza xistrənbu. Pjer xistrənbu ə syfdəl vitoq, ə sər əri ju lap qədər-syz kutəh buho divan. Luiza gufdi: „Bihillit mərə ə urəvoz“ və qilli soxd dərə.

Ə syfdəl vitoq mundut hərməhhoj Pjer: Lebak, Feliks, Çak Kasse, Pol. Uho səssyz nyşdəbyryt ə sər divan. Ə qəd guşhoşu hələmiş ədənbyryt səs soxdə səs gululəho, boçəhho, fid zərəiho. Uho dusd doşdəbyryt Pjerə, və səxdə, dərd dylhoşu basmiş soxd işurə. Ə dərd. qərış bīrənbu səhmiş: əz dərd dədəj zobutə, cy bīrə midanu? Uho danusdəbyryt ki, xosijət ən bījə zənə Leblan gurunı gufdirə. Uho həmcyn danusdəbyryt ki, u komsomolcihorə dusd nəsə doşdə gufdirə. Həjsəhət dər vokurdə mijov, u vədi mibü, duraz misoxu dəsə rujə işu, muguju: „Xunrizho!“

„Burajm bu?“ jovoşləj-jovoşləj gufdi Pol əz Lebak, ommo Lebak çohob do: „Nibu təhno hişdə urə. Qovrə soxdə gərəki“ Uho sər gyrdyt əri jovoşləj-jovoşləj gof soxdə əz tovvun qovrə soxdəl. Uho danusdəbyryt ki, bījə zənə Leblan kəşuşə talab misoxu gufdirə.

Ə hisobəvoz, u nihyly komsomolcihorə əri venok xyşdərə ovurdə.

Əz hərəlühöj pənçərə ədənbu vorvori zərə. Qəriş vitoq xlinik və qəmly bu. Cor komsomolci nyşdəbyryt, sərhərə dərəvo gyrdə. Uho nyşdyt həci tə səvəh. Səvəhmunda dər vokurdə omo və Luiza Leblan diromo ə syfdəl vitoq Ə lihəjə dənışgohirəvoz u dənışl ə hərməhhoj kuk xyşdə. Həci midani ki, ju nəse şinoxdə uhorə. U gufdi əz işu ənçəq irə: „Gufit, ə cyço nyvysdənytgə xyşdərə ə partijəşmu?“

Cor ruz giroşdə bəqdə komsomolciho təşkil soxdut miting protesti ə qərşuj xunriyə faşistho Zol pur birəbu ə odomihorəvoz əz qədər zijodi. Lebak ədənbu gufdirə əz u to-vun ki, Pjer puc piri gufdirə əri kor fəhləho. Bəqdə gof soxd gənə jə oratorigəş. Bəqdə... Bəqdə ə sər tribun vədi bisdo jə pirə zən, həmməj ju ə sijəhl dəri, cymhoj ju əz hərs-ho vamasirə. Zol gym bisdo. Odomiho nyşdəbyryt ə lərz ofdorə və cəşmiş birə, cytar nyşdəbyrythorə xuno u şəv cor komsomolci ə qəriş vitoq bijə zənə Leblan. Uho nəse danusdənyryt, cy midanugə gufdirə dədəj, vir soxdiho kuk xyşdərə. I u çirə səssyzi bu, komiki gufdirəni. Əz səssyzi bəqdə sər gyrd gof soxdərə Luiza Leblan.

Mə danusdənym ki komsomolcihoj Moskva, əri komiho ki, mə ixdilət soxdənymho

i torixə, Balzakə xundənyt, ommo Rasinə nəh. Rasinə komsomolcihoj Pariçiş nəşə xundənyt. Ə Rasinəvoz həziyyət dorənyt ənçəq şkoləcihoj fransuzlrə. Ommo, cytariş bisdogə, Rasinə nə danusdə, cətinl əri varaslrə, cytar gof soxdəbugə Luiza Leblan ə i jorovurdlyjə şəhəngum, cənd qədər xyşdəni ju hic vəxd ə hymyr xyşdə kyhnə avtorə (nyvysdəgorə) nə xundəbugəş.

Luiza Leblan gufdi: „Həçdəh sal mə ə kuk mərəvoz birəm. Ommo ə jurəvoz mə birəm ənçəq jə təkə şəvlə. Ənçəq ə qəd jə təkə şəv mə varasiry m jurə, və i bu u vəxd, kəjkj məhit dəgəşdəbu ə sər krovat mə. U ixdi-lot soxd əri mə, əri cy zihisdənbugə ju və əri cy myrdgə. Mə əz işmu ənçəq jə təkə goflə ədəm gufdirə: uho niyojt inço! Gof dit əri ən i mərə, dədəj Pjer Leblanə, komiki həçdəh salə buho və komirəki uho kyşdətho“.

Həmmə vəxyşdyt: i bu ə çigəj səvgənd. Ə syfdəl çərgə poisdəbu, myşdə tik gyrdə, hərməh Pjer—çəvonə duxdərlə Çanina.

Zindəguni biljə zənə Leblan əz i vəxdəvoz dəgiş bisdo. U rafdənbu ə gyrdləməho, gof soxdənbu recho. Myhbət dədəirə u girovund ə sər komsomolciho. U duxdənbu dugməho-şurə, jovoşləj-jovoşləj donorənbu ə çib işu tikəj nunə, sovusdə omorəbuho ə miroborəvoz, və ə qəjqukəşlrəvoz pyrsirənbu əz işu: „Həri, cytari, di ambərə moxluq bu ə gyrdləmə?..“

Əz myrdə ruz Pjer jə məh tomom birən-
gə, u vəgyrd jə dəsde qirmizinə gylhorə və
jə tikə melə. U rafd ə kucəj Menilmontan, ə
kominçoki Pjer kyşdə omorəbuho. U ofd u
çigərə, ə cyçoki u ofdorəbu, zərə omorə ə
gululəj Çan Malvorəvoz jə nə bugə Gaston.
Pikarəvoz. U xit kəşi ə meləvoz jə kələ oj-
lənmə və nyvysd: „Inço kyşdə omori ə dəs-
di faşisthorəvoz fəhləjə Pjer Leblan 18 salə
əz hymyr“. Ə sər asfalt ən kucə no dəsdej
qirmizinə gylhorə.

Rəhgirorho poisdənyryt. Zuri zurbajə mox-
luq ən ə təşvişi ofdorə və qəhrəgyn birə odo-
miho kura bisdo ə covogyrd ən i ojlənmə
və qirmizinə gylho. Fəhləho ədənyryt guf-
dirə ki, faşisthorə nihilyt gufdirə işu ə inço.
Omo jə ovtomobil borl ə politsijəcihorəvoz.
Brigadir politsijəl gufdi əz çaru zərəgor: „Və-
girit gylhorə və puzmiş soxit xəthorə!“ Çə-
ru zərəgor tik gyrd dəsə ə çarurəvoz və guf-
di: „Ty cy fikir soxdə—i dəs ən fəhlə nisdə
bəgər?“

Jə cənd məh giroşdə bəqdə ə taraf sofun
ən Fransijə şəndə omorut gululəho. Faşistho
basmiş soxdə omorut ə sər dih fəhləi. Şaxt-
ciho gufdiryt: „Inço nihilim omorə uhorə!“
Faşisthorə byryt tapinçəho, və şaxtci Duse,
komiki əz pənçoh saləş zəvərtə buho, komiki
sivdy sal hərə nə dorə hər səvəh furamoxən-
buho ə zir xori, vədəşəndə əri odomiho yşy-
qi və gərmi, myrdənijə jaraly birə ofdo ə

sær xori. Əz u bəqədə mundut cyl həşd salə
biyə zən və corigə həllho.

Luiza Leblan xundəngə ə gazet əz tovun
myrdəi Duse, u zuri dəpucund: ə qəd salfet-
kə ləqəho və bizhoj nyqrəirə. U vidovusd
ə lombard: gərək bu əri visdorə bilet əri rəfi
ohunt. Omo u ə qəd cyklə xunələj biyə zən
ən Duse. Biyə zən ən Duse ədənbu girisdə,
və ə ojlənməj ju poisdəbyryt şaxtciho. Luiza
Leblan fyrso həmmərə: „Bihilit imurə əjəki.
Dy zən midanu girisdə əjəki“. Ki danusdə,
əz cy tovun gof soxdutgə uho?

Ə i ruzigə Luiza Leblan ovurd biyə zənə
Duserə ə jon şaxtciho və gufdi: „Ini ərişmu
jə taza hərməhigəş. Imuhoj imu dydynim: də-
dəj və zən. Imu nihilim uhorə əri inço omo-
rəl“

Şaxtci Duserə qovrə soxdəngə, ə pyşo
ədənbu rafdə dy zən. Əz həmmə qunşijə pos-
jolkaho kura birəbyryt şaxtciho. Sifətho və
dəshoşu pucundə omorəbyryt ə kovrə rag-
horəvoz: kymyr vədəşəndəni qəhr xyşdəre əz
odomihə, u darafdəni ə zir pust. Ocuqə of-
toi bu, və odomihə ədənbyryt qyçyndə cym-
horə. Zənhə poisdəbyryt ə qiroqhoj kucəho.
Tobutə dirəngə, uho tik gyrdənbyryt myşdhə-
rə zəvəro. Uho tik gyrdənbyryt zəvəro həil-
horə, və cyklə həllho, imid ən Fransijə, imid
dynjoh—şiqmiş soxdənbyryt ə myşdləho, hə-
ləm zəriflə byrytho, kəm quvotə dəsləhoj xyş-
dəre. Tobutə ədənbyryt bərdə ə qovrə. Dy

ohilə zənho, komihoki əz qəd dərd ofdəby-
rytho dyjymyn həsylə çəvoni xyşdəre, ədən-
byryt rafdə ə ruja çəng, ə ruja zindəguni, ə
ruja bəxd. Uho ədənbyryt rafdə ə çəvonə Çā-
ninarəvoz, ə cənd dəh həzorhoj komsomolci-
horəvoz, ə şaxtcihoj Sofunəvoz və ə şorob
soxdəgorhoj Doruməvoz, ə hərməhhorəvoz əz
Essen, Turin və Barselon, ə həmmə xori so-
vetirəvoz—ə bišovho ruzhoj dynjoh.

Mə ixdilot soxdum i torixə, danusdəj mə-
rə xuno. Mə midanusdum ixdilot soxdə əz
tovun yzğə odomihojgəş, əz tovun Klaus ja
nə bugə əz tovun Margarita Valter, komihorə
ki, kyşdət faşisthoj nemi; əz tovun gyzələ
şohir greki Kost Varnalis, nyvysdəgor ən „Syh-
bətho ə Sokratəvoz“, komirəki mə zuri dust
doşdum, cyn ja şohir və cyn hovir, və komi-
rəki faşistho imuhoj fyrsorət ə sər zobunə
çizri, ə cyço ki. nisdı nə odomiho, nə qv;
əz tovun batrak Xuan Ximenes əz Xeres, ko-
mirəki faşistho batmiş soxdət ə qəd col ovl...
Imurə ambarə igidhoi, ambarə dərdhoi və əm-
barə təkəburihoi. Mə ixdilot soxdum əz tovun
Luiza Leblan, cynki qismət minkin dori mə-
rə əri dirə u vitəqə, ə cyço ki, myrdə çəvon
ixdilot soxdəbu əri pirə dədəj xyşdə, ə cy
dərigə duzi zindəguni.

I. Erensurg

Parıç.

ŞORISYZƏ RUZ.

Şəhəngum həmmə rast omərənyt ə qəd nəmə podval, ə i çirə tongolə podval ki, ə guçəvoz minkin bu əri həcinovo-həcunovo carusdəi. Bəbə dylgər bu: sıvpənç sal muşar zərə və rində kəşirənbu, və, ə i nə dənişirə, ə qəd kvartir ju jə təkə stul nə dəri: həmməşu nyşdənyt ə sər rində kəşirə təxdəho mix zərə omoriho ə sər kutukiho. Kiflət iborəti əz pənç odomi. Bəbə—korsyz, dədəjiş həmcyn bikor, və sə həil, komihoki doşdənytho həmməj kiflətə: Ljudvik, Marketa və Frans, hymyr işu əz həvdəh tə bisd cor salə. Ljudvik—lap. cykləi—kor soxdəni ə jon şapkaci. U həmmişə gisnəl.

—Ljudvik, imuhoiş bugə dəs vəgi əz nun dijel Əj xudo, cy soxum mə, tomom jə corək nunə xurdi ul

Mə ədəm dirə, cytar dədəjə vodsorəniğə əz dəs Ljudvik kordərə. U ədəj lərzirə əz təşvişi və ədəj dədorə əz dəs ju, duraz biriho ə taraf nun. Ljudvik, hic jə gofiş nə gufdirə, vədiromorəni ə mərəvoz əjki və poisdəniçə jon dər.

—Ty niĵo fikir soxi ki dədəj—zobuni gufdirə. Həcu nisdī. U tərširənti ki, mə həmmərə muxurum və ərī ən uĥonigə nimunu...

Ə xunə vogəşdəngə, Ljudvik ə ləhəj dər voxurd ə xəhər xyşdə, ģirisdənbuho və 'hirkinə soxdənbuho. U poisd.

—Cy biri tyrə, Marketa?

U jə təkə ģofləş ģufdirə nəse danusdənbu. U kor soxdənti ə jə usdaxonə, ə komiņço kor soxdənyt ģənə bişd modistkaĵğəş, əz səhət ĥofdi səbəhmundə təjtə toriki şəv. U qobul soxdənti ə ĥofdəl şasd kron. Əri zijodi kor soxdə səhətho pul dorə nəse omorə. Inl imburuz u qobul soxdī cyl kron ə ģigəj şasd. Hic səbəb ĵurəş qondurmiş nə soxdə.

U poisdəbu inço, cyklələ, həzijət xurdə modistka, və ədənbu ģirisdə.

Ə pəsəj boruhoj şəhər ədəj kor soxdə kolonnəj fəhləho: korsyze çəvonho ə sər korhoj çəhməti. Hyndyrə, ə savzərəvoz pucundə omorə kyhnə boruho, komihoki ə qədime vəxdəho ərī şəhərə əz hyçym dyşmənhə nigəh doşdəl vokurdə omorətho, ģərək birət imburuziş. Uho pəhəny soxdənyt həzijət xurdə sifəthoj çəvone odomihorə, komihoki inço, ə qəd ərəq domundə, ədət sənq vənçirə.

Çəvonho əz bişd—bişd cor saləhojyt, əz u kələtərə əz inço nişti. Ə pəsəj boruĵ stadi-

on sporti ədəj vor zərə omorə bəjdooq lageri.
Ə Jon fort poidət qərəulciho: ərİ qıroq odo-
mi diromorə qədəqəni.

Nəmj Ə hər tarafho lov birət çirojə də-
dəho. Galosşyz, ə tyrtyrə botınkahorəvoz, uho
ədət ovodu soxdə parkə, ədət vokurdə stadi-
on, xyrom soxdəniyə idorəho, əz komihoki
xəjr vəgyrdəninyt işu nəh, ommo u odoimiho,
ə çib komihoki dəri ambarə pul.

—Əj oxmox, kubut, jaramazə ci,—ənçəq i
təhər rafdor soxdənyt ə işurəvoz nacalnikho.

Pojhoşu batiniş birənyt ə qəd maladhə,
hərəvələho luqon dənyşdənyt ə qəd qubijə
xori. Və əz pəsə həmmişə hə ədət dyrtmiş
soxdə:

—Əri cy qul kəşirəj ty ə i şərthojmu?
Əgər tyrə xuş nəse omorəgə, midani rafdə!

—Təmbələ səg, bəçidət!

—Mihillo soxit, oqo inçener mə hələm
xutə nə birəm ərİ. həci zuri-zuri kor soxdə,
və jəkiyə koriş ərİ mə tazai, əxi mə dolloki-
rə ədənbyrym vomuxdə...

Çəvonho gof soxdənyt vojəsyz və ə vəxd
syhbət həmmişə dənişirənbryyt ə həmmə ta-
rafho. Voj ərİ ən u bu, ki şykəjət soxdəgə əz
zindəguni xyşdə! Bəhziho həjə kəşirənbryyt
əz i həl xyşdə, ə komiki işu məçbur birəby-
ryt ərİ zihisdə və kor soxdə.

—İmu inçə əz həfd sad odo mi zəvərtəş
hisdiəm,—jovoşləj-jovoşləj ədəj ixdi lot. soxdə

jæki,—imu kor soxdænim æ ruzi hæşd səhæt və æ æxir hofdæ qobul soxdænim sivpænç kron.

Ədæj gof soxdæ ləqərə çəvonæ kuk æ əqylmændæ cymhorəvoz və æ rang xokistær hisdi-jæ sifətəvoz:

—Jæ karaz mə æri æ otpusk rafdæ hæzyr birəngæ, ixdijor xosdum æri rafdæ æ botinkəhorəvoz, komihoræki dorəbyrytho mərə, ommo, æri ən i kor mərə ixdijor nə dorut. Ommo, æ sær kor pinçæk mə para biræki æz mə vadarafdyt sə kron çərmæ. Əgær, æ har cytari səbəb bisdo, lap æ azarlyjæ væxdış, imu æ kor nə vadarafdimgæ, æz imu vadarafdənyt æ ruzi hofd kron. Əgær səbəhmundæ dy minut biræni dir omorigæ, dijæ tyræ æ kor nəşæ dæhişdənyt, və təklif soxdənyt æri polsdæ æz væxd xuræk bæqdæ. Væ æ i vəqifəiş vadarafdənyt æz imu cor kron.

—Xurækæ vəs qədəri dorənyt?

—O, imu æ u cətinihə xutəim. Gisnæ poisdæi—lap xubæ oşpæzi, cytar inço gufdirənythorə xuno. Buqləmæj jəralmasii, nəxyt, vəhzi væxd guşd, ommo həmmæ hə jæ çiræ xərəb hæzyr soxdæ omoræ. Əri xuræk səbəhmundæi imu qobul soxdænim dy nazukæ tikələhoj nun. Hær jækimu sə karaz zijodtæ muxurd, æri jæ kəmiş bugæ siroi soxdæ gisnæi xyşdəræ, illohki dyşobotho. Jəkşobot—korsoxæ ruz nisdi, və imuræ æ i ruz nəşæ xorundənyt.

U poisdəbu ə pyşoj mə, ləqər, paltar ju zynçyl, paltun ju əz nəmi dululu birəbu, komiki hələm imburuziş xyşg nə birəbuho.

—Bu əzuni teatr, komiki həərə-hərə fyrso-rənbu əri fəhləho biletho. Ommo ə teatr omorəgorə moxluq razi nə bisdo əri ə teatr omorəjmu, cynki, imu lap xəbəbə paltar vokurdənim. Kutəhi gof əz teatr imurə piş soxdut...

U hə gənə ədənbu gof soxdə, şykəjət soxdə ki, çəhmijət jurə zijodijə odomi hisob soxdə gufdirə, cənd qədər jurə myzd hisdigəş, ommo i myzd—ryxşəndini. Urə, həmçyn ambarə hərməhhoj jurə xunq, kynç ju nisdı, və işu şəvə girovundənyt ə qəd şəv odomi doşdənytho vitoqho ə hənihorəvoz əjəki. Niməj myzd xyşdəre i çəvonə kukho məçbur byryt əri dorə səhiə ən u vitoqə əri şəv unço xisirəl. U xisirə çigə əz çigə kor dur bu və unə-gyrə hər ruz ə rafdə-omorəi xəç birənbu tomom jə səhət. Əri ə tramvaj vənyşdə hic kəsə pul nisdı.

—Mə ə jazdəh hərməhhoj mərəvoz zihisdənym ə govduj ən jə qəsobci. Hərkimu dorənim jurə ə həfdəi dəh kron, minkin bu gufdirə əri xisirə ə sər birəhnəjə cylkijə xori.

Mə pyrsyrym, cy soxdənytgə çəvonhoj ən kolonijə jəkşobotho. U sifətə jənovə gyrdə xəndəgyli soxd.

—Ə kucəho poisdənim, gəşdənim ə ojlənməj bufetho və kinoho. Dənişirənim və lov-

horə çumusdənim. Ruz duraz kəşirə, cən jə
hymyr, və imu şori soxdənim, i nəhlətijə jək-
şobot varasdəngə. Mə çəvonym, mə bisd sa-
ləjym, ommo zindəguni əri mə hic qimət nis-
di. Və ambərə hərməhhoj məş fikir soxdənyt,
həmcyn hə həci, mərə xuno. Cətini lap əri
bovor soxdəş ki, hisdi gufdirə əzuni ulkə, ə
cyço ki, çəvonho zihisdənyt azad, əz gisnəjə
myrdəi nə tərsirə...

I gofhorə əri mə ixdilə soxdənbuho çə-
von sur bisdo ə hərəj rəhgirorho, sojərə xuno.

Kurt Gauzner

Cexoslovakiyə.

ÇONNI SMIT—KORSYZƏ ÇƏVON.

Syfdəl qərübəjə qozijəj ən zindəguni Çonni Smit bu vəhdəlyjə borışmişl ə nojabr 1918 sal. Çonni ənçəq hə umuhojlə myhkəm vəxyşdəbu ə sər kutəhə pojləho və sər gyrdəbu əri vidov-vidov soxdə, hər-hər zərə xəndysdə. Kələtəhoş ə həvəsəvoz mixəndysdyt ə jurəvoz. Varasd nəhlətijə dovho. Calaşmiş soxdəgorhoj hykyməti məhlymot dorut əz tovun sər gyrdə omorəl taza zindəguni „şolumi və nikruzi“, və bəbə-dədəjhoj Çonni imid doşdənbyryt ki, əri kuk işu yşyqlyjə zindəguni birənini gufdirə.

Jə cənd salho jə qədər salaməti giroşd. Bəbə kor soxdənbu ə rəh ohuni. Sər gyrdəbu əz kocegari, kor soxdə soxdə rasirəbu ə maşinisti. Byryt hələrzyho, qolximişihə, giroşdənbu çəng əri həq myzdi. Ommo kiflət kələnəbu: Çonnirə bu ənçəq jə cyklə xəhərlə. Hər cor işu hər cytar-giri zihisdənbyryt.

Çonni rafdənbu ə škola. Bəbə və dədəj jurə voisdənbu jurə texnik soxut, xəjəlho soxdənbyryt ki, u mibu gufdirə usda ə maşinho vədəşəndə omorənihə zavod. Əz u zijodtə

uho çyrahət nəse soxdənbvryt əri xəjəl soxdə. Ə universitet xundəi ə Oksford nyşdənbu ə sali ə divisd-divisdi pənçoh funt sterling. Ə qəder əz həmməj myzd ən bəbəş ambar-tə bu.

Zyhə omo əz u tarafigəj okean, əz Amerika. U zuri lov bisdo ə həmməj Jevropəj kapitalisti. Sər gyrdyt əri qılı birə zavodho-fəbrikho, pojezdho sər gyrdyt əri rafdə kəm. Çonni duvazdəh salə bu, bəbəşu korsyz mündəngə.

Ə qonunəvoz həilho tə cordəh saləi mijo xunut. Ommo əxiri dy salhoj xundəi qəriş-mətil soxdə omorut, qyçyndə omorut, ə uxşəş ə jəşig zibili dəşəndə omorəniho koqoz.

Ə Anglijə hisdi 100 həzor həil, komihoki sər gyrdənyt kor soxdərə hə əz hımyr şkolai. Ə kor qobul soxdəgorho ə həvəsəvoz qobul soxdənyt əzini həilhorə, cynki uho lap ə hovoi dorənyt zəhmət xyşdəre.

Çonni qulluq xyşdəre sər gyrd əz gazet gərdundəi. U bərdənbu gazethorə əri həmmişəlyg vösdorəgorho səbəhmündə əzunsəri. Gərək birənbu vəxyşdə səbəhmündə səhət pənçi və ambarə vəxdho hiciş nə xurdə vidovusdənbu ə sklad gazeti. Ə gurunə, kələ-qəm gazethorəvoz Çonni vidovusdənbu əz kucəho, varafdə və furamorənbu əz sylməho. Jə cənd səhət kor soxdə bəqdə Çonni sər gyrdənbu xundəirə. Ommo sər ju dije kor soxdə nəse

danusdänbu, və həll ofdo ə dəsdəj əri danusdəi imidsyz birəgorho. Myzd ju, komiki ə i çirə buholyjə qimətəvoz ə dəs omorənbuho, bu dydy və jə nimə şilling (1 şilling—ə nəzniki 30 kəpiki) ə höfdəi.

Gərək bİsdo əri fikir soxdə əz tovun taza kor. Əz xəjli mändə soxdənijə gəşdəiho bəqdə bəxd gujgə xəndysd ə ruj Çonni. Urə qobul soxdut ə şogurdi ə maşin vədəşəndənİho zavod. Şkolərə gərək bİsdo əri şəndə səlt və həmmişəlyg. Ommo imİd bu ki, i çəvonə kuk mİbu gufdirə sənİhətkorə fəhlə və kuməki mişoxu ə kiflət, hənijəti kominiki omorə-omorə ədänbu həzİjətly birə. Çonni sər gyrd əri qobul soxdə höfd şilling və jə nimə ə höfdəi. I qədərsyz kəm bu, ommo kor jə kəm imİdly soxdänbu jurə əri xundəi. Ə əxiri vəxdəhoj şogurdi myzd ju mijosd varəfdə tə duvəzdəh şilling və jə nimə. Uş həlbət vəs ni-soxd. Ommo, mərzi əri sabur soxdə vətovusdə təjtə xubə sənİhət vomuxdə və ə bišovho vəxd qobul soxdə vərzundənijə myzd. Həci fikir soxdänbu Çonni və bəbə-dədəj ju.

Ambarə hərməhhoj Çonni ə lap xərəbə hol dəbyryt. Kuk qunşi Çek poİsd ə şogurdi ə fabrik bofdəni. U qobul soxdänbu həmmə şəş şilling. Myzd jurə fabrik dörənbu ə dəsdi usdarəvoz, komiki əz u pulho mİvəgyrd jə bəş jurə əri xyşdə, höfd bo kəndänbu pust şogurdhorə və doşdänbu İşurə ə sər xərəbə korho, nə vomuxdə ə İşu hic jə xəjrljə ko-

rəş. Kuk lələj Çonni, həmin ə toj ju buho, poisdəbu ə şaxta həsb həj soxdəgor. Gurunə kor ən zır xori, ə hərəj səkonoiho dorənbu jurə həmçyn hə unqədər kəmə quruşləho.

Ə hər çığə pur byryt həlləho və çəvonho, məçbur birəbyrytho əri kor gəşdə əri xyşdə ə i cyklə hymyr xyşdə, kəjki işu hələm mijosdut ə xundə rafdə. Ambarhoşu voburranbyryt qopuhoj fabrikho—zavodhorə hic jə məhənosyz. Ə nohoqi nə bu ki, ə dekabr 1935 sal ə Anglijə ocuq nyvysdə omorəbyrytho ə dəsdeşkorsyzho 53 959 çəvonə kukho və 45 920 duxdərho əz 14 tə 18 salə.

Zimisdə 1935 sal Çonni bisdo həçdəh salə. I ruzə u ədənbu guzət soxdə ə sabur nə soxdənijə həvəsəvoz. Həçdəh salə hymyr—I bu sərhad, kəjki ə Anglijə ixdiyor dorə omorənbu əri „həsyl“ kor və bəhəmə myzd. Çonni rə xərəbə boçəryqlyi nə bu ə kor tokari və bovorinly bu, əri barasi. Unə-gyrə, əvəldən u bovor nə soxd ə guşhoj xyşdə, şinirəngə ki, ju əz kor vədəşəndə omori gufdirə. I taza xəbər kar soxd guşhoj jurə və hər cytar giri omo rasi ə xunə ə kylə fikir-xəjəlho domundə.

Ommo ə dənışgohi ən moral kapitalistirəvoz həmmə duz və gərək hisdihorə xuno bu. Cordəh-həçdəh salə çəvonə mibu dorə nimə jə nə bugə corək ən myzd ən joşlyjə fəhlə talab soxdənihorə. Ə kor qobul soxdəgorho kura soxdənyt çəvonhorə, vədəşəndənyt ərəq

işurə və pyşoj salhoşu tomom birə pərtovo dorənyt ə kuca.

Ə Çonni nəh soxda omo əri kuməki dorə. Qonunhoj ə korsyza fənləho kuməki soxdəi—həci xundə omorəniho „proverka soxdəi ovqot“ („minz-tesst“)—ixdijor dorənbu hər kiflətə əri qobul soxda ənçəq jə kuməki; ommo i kuməkiyə bəbəşu qobul soxdənbu. Çonni ofdo ə həl hənijəti, ə qarış corəsyzə kiflət xyşdə.

Çonni sər gyrd əri səbili gəşdə ə kucaho və bulvarho, omorə-omorə ləqər birə, cyłki birə, və omorə-omorə furamorə dərəvo...

Ə 1936 sal ə Anglijə əz hymyr şkolacit migirorut 650 həzor çəvonho, kor talab soxutho. Ə 1937 sal gənə 530 həzorigəş. Pəşg cy çirə imidho mundə əri zindəguni, əri kor Çonni və ə həzorhərəvoz cyn juniho? Uho zihisdənyt, tomom dəgiş birə, savadlyirə furmuş soxda, komirəki vomuxdətho ə syfdəl salhoj şkolai, və qədər ən təxsirkorihoj həilirə zijod soxda. Bəhziho, lap jə kəm işu, rafdyt ə lagerho jaratmiş birətho ə dəsdi hykymətəvoz əri korsyzo, ə uxşəş qəzomot.

Byryt əzunihə, komihokl sinəmiş soxdəbyryt əri darafdə ə dəsdeş ləşgər. Ommo gisnəl və hənijəti bərdəbu quvot işurə. Ə 1933 sal əz 95 həzor çəvonə odomiho, təvəqə soxdəbyrytho əri darafdə ə dəsdeş ləşgər, 24 həzor işu vogordundə omorut „hə dənıştərmund“

cyn jaramazho, və əz mundəlho, komihoki əz komissijəj meditsini girovundə omorəby-rytho, qobul bisdort ənçəq 28 həzor.

Ə kələ-kələ gofhoj ən moralisthoj burçuazi nə dənişirə əz tovun xosi kiflət, kiflət ən fəh-ləj anglijəi ədəj vacarustə. Çonni ədəj min-kini gəşdə əri dur birə əz bəbə-dədəj, İxdijor bu gufdirə jurə əri qobul soxdə kuməki əri korsyzi xyşdə. Ommo urə hic imid nisdı əri ju xyşdən ju kiflətly birəi, cynki jurə nisdı ovqot əri doşdə zən və həilhorə.

.

I cyklə torix imu mundəni nə varasdə. Zindəgunt ən Çonni Smit hələm imuhojlə ədəj sər gyrdə. Cy guzət soxdə urə ə bijovho vəxd?

N. Majorskij

London.

TRAGEDIJƏJ AMERIKANI.

Bijoft qəriş boşım ə qəd moxluq ən çəvonhoj amerikani. Sinəmiş soxım əri dirə hər ruzinə zindəguni və çəng jurə.

I səhət vəxd ən ekzamen şkolərə varasdegorhoj. Ə sad həzərhorəvöz hərməhhoj xyşdəre xuno, Çon ədəj şinirə rec ən jəki əz rəhbərhoj şkolərə. U ədəj şinirə şirinə ambərə imidho dorənytho gofhorə. Hovomərə rec ədəj şinirə omorə ə həmmə əxirhoj zol:

—İşmu ədəjt poj dənorə ə dynjoh, ə komiki işmu miyo myhkəm pojit ə sər pojhoj xyşdə. Ə ulkəjmu hisdi lap myhyçyze maşinho, lap xubə jaratmişho və ambərə həsylijət. Bijovho zindəgunişmu bəndi əz xyşdənişmu: əgər işmu hyrmətgər və tənbel nə bisdoritgə, işmu dur murajt. Burajt və xəjr vəgirit əz jaratmişsoxişə boçəryqlyişmu, əri qəzonç soxdə ərişmu çigə ə torix!

I gofhorə Çon şinirə-şinirə, şəkly mundaəho ədənbyryt dur birə əz fikirhoj ju. U ədənbu fikir soxdə əz tovun bəbəj xyşdə, əz tovun dədəj xyşdə, əz tovun cyklə birorləho və xəhərələho. U danusdəni kl, bəbəj ju tən-

bəl nisdı, ə hisobəvoz, kor ju nəşə gyrdə. Ommo Çon, şəksyz midanu ofdə kor.

Dyl ju ədəj bəçid kufdə omərə, kəjki u vəxyşdəngə əri qobul soxdə diplomə. U duraz soxdəni, dəşə və vəgyrdəni koqozə, ə komiki nyvysdə oməri, u varasdı gufdirə şkolərə və fikir soxdəni: „I kuməki misoxu ə mə əri kor ofdə“

I səbəhigə, hələm həmmə xisirəbyryt, ommo ju vədiromorəni əz xunə, və rafdəni ə rajon, ə kominçoki byryt fabrikho. Çon fikir nəşə soxdə əz u tovun ki, ə 1929 sal 12 million kukho və duxdərho varasdət şkolərə gufdirə və əmbartəkişu hələm hic vəxd ə fabrikho kor nə soxdət. U fikir nəşə soxdə əz u tovun ki, i həminon əz 2 million zəvərtəş çəvonho varasdət gufdirə şkolərə hic jə çirə imidiş nə birə əri bijovho zindəgunişu. Urə danusdə nəşə voisdə əz u tovun ki, əz 17 million korsyzhoj GŞA 7 million çəvonhojut gufdirə.

U nəznik birəni ə jon syfdəl zavod və dirəni xətə: „Quvot fəhləl gərək nisdı“. Çon fikir soxdəni ki, i ənçəq əri tənbalhorə piş soxdəl. U timor soxdəni mujhoj sər xyşdərvə darafdəni ə fəhlə qobul soxdəniho bjuro. U pyrsirəni əz rəhbər: „Imburuz fəhlə qobul soxdə omorənimı?“ Rəhbər dənışirəni ə ju və gufdirəni: „Nəh, işmu imurə gərək nisdit, jə bojgə bijojt“.

Çon burbundəni ə ju diplom xyşdəre: „Fəni soxıt, mə imuhojlə varasdəm şkolare, mə midanum xub kor soxdə“. Əgər Çon fikir soxdəbugə ki, əz i kor u ə ju hyrnat misoxu gufdirə, u səxd jəhəlmış bisdo. „I koqozlə tyrə minkin dori əri varasdə şkolare, ommo u əri ə i zavod ə kor poisdə kuməki soxdə nidanu ə ty,—gufdi rəhbər.—Əz i koqozlə midanit xəjr vəgyrdə əri yzge gərəkiğəl“

Buqoz Çon xyşg birə i gofhorə şinirəngə, ommo u hə gənə rafdəni ə jə zavodigə, ə səjymyniş, ə corymyniş, ə pənçymyniş, təjtə subut birə ə ju ki, həmməj ən i gəşdəliho xərsyzi gufdirə. Cy xub bu hovoju, cy çəld byryt pojhoju, səbəhmundə u əz sər krovat vəxyşdəngəl i səhət, gisnə və məndə birə, u jovoşləj-jovoşləj ədəj vogəşdə ə xunə, ə sər dyl ju gujgə jə sənq vəri, və pojhoju gujgə əz qurquşu kufdə omorət.

I şəv ə xov Çon omo u rec, komirəki şinirəbuho əz şkola hərzo birəki. U guş vənərənə ə myhyçyze gofho əz tovun əmbərə həsylijəti, əz tovun jəratmişho, əz tovun myhyçyze maşinho, ə xov u dirəni ki, bəbəj ju—kyhnə fəhlə—cy gufdirənbugə ə ju əmbərə karazho. U dirəni zurbajə zavodhoju fordirə ə Detrojt, kələ konvejerə, əz komiki hər nim minut furamorənbu həzyrə avtomobil.. Cy rac gynçyndə omori həmməl Hər kor dim-duz gynçohiş biri ə dy-jəkirəvoz. Vəxd hic ə pu-ci nəse vadarafdə.

Ə u vaxd, kəjki ju ə xov dirənbuho zur-
bajə zavodə, uxşəş zərənbuho ə jə kələ-zur-
bajə maşin, korsyze fəhləj ən zavod fordı ə
Detrojt ədənbu caru-caru soxdə ə sər krovat
xyşdə və hic ə xov varafdə nəse danusdə-
bu. I bu jəki əz u həzorhoj fəhləho, komihorə-
ki Ford vədəşəndə pərtovo dorəbu əz zavod-
hoj xyşdə və komiki imuhoj əri hic kor bo-
çəryqlı nə bu. Jə cənd salho ə zavodhoj
Ford kor soxdə bəqdə ə fəhlə qıvot nəse
domundə, həmmə qıvot ju çarundə vədəşən-
də omorə əz çəndəg ju. U dije vəs qədəri
bəçid kor soxdə nəse danusdə, əri rasundə
xyşdəre ə lap bəçid kor soxdəniho konvejer.
I burbundəni ki, u dije sarf nısdı əri ə kor
qəbul soxdəgorho, və urə vədəşəndə pərtovo
dorənyt ə kucə. Fəhləj ən zavodhoj Ford ə cıl
salə hymyr rasrəki, ə u dije qıvot nəse do-
mundə; əri ən u dije çigə nəse birə ə zavod.

Ə 1931 sal ə sex ən zavod fordı, ə ko-
minçoki tiroşirə omorənbyryt dəndəlyjə val-
ho, kor soxdənbu 400 fəhlə. Məhənoj ən i
kor unı ki, zijodijə-qolınə çigəhoj ən i valho
rıuşunə soxdə bıjov və zijodijə pulad tiroşirə
bıjov, əri həməly soxdə valə. I kor ən lap
zəvərə kvalifikatsijə bu. Imuhoj ə i sex ə çı-
gəj 400 fəhlə və 120 maşin kor soxdəni 4
fəhlə və dy kələ-zurbajə maşinho, kor vədə-
şəndənytho əz 1931 salış ambartə. Ə həcirə-
voz Ford 396 fəhlərə zə vədəşənd, komihoki
ədat səbill gəşdə ə kucəho şyqəm gısnə.

Çəvonə fəhləj fordi, əz joşlyjə fəhlə kəmə-tə qobul soxdə, cənd qədər həmin hə u korəş soxdənigə. Ə u vəxd kəjki Genri Ford gof soxdəni əz tovun gylışonlyi ə banket ən səhib bankho, çəvonə fəhləj fordi ofdorəni ə sər krovat, quvotsyz birə əz ruzinə kor bəq-də, əri komiki u qobul misoxu lap kəmə myzd-lə. Qiməthoj xurdənijə ciho, paltarho və ən nun həmmişəlyg ədət zəvər birə, ommo myzd fəhlə kəm birə jə nə bugə mundəni hə pyşo-tərinərə xuno.

... Çon hə gənə ədəj xov dirə. Xovho bər-də vədəbərdənyt jurə ə jon Şenektadi, ə ştat Nju-York. Unço hisdi kompanijəj „Çene-ral Elektrik“ ə kələ, zurbajə sexhoj jurəvoz və əxtəryşlyjə laboratorijəhorəvoz. Ə „xubə vəxdho“ unço kor soxdənyryt tə 27 həzor fəhlə; i-səhət işu əz 15 həzoriş kəmyt, və tomomə həfdə kor nəşə soxdənyt.

Çon dirəni xov əz tovun „myhyçyze xu-nə“, ə qəriş komiki giroşdənyt sinoqiho. Guf-dirənyt ki, unço səri hər jə cənd minut sox-də omorənyt taza jaratmişho, əz komihoki ambarhoşu xəjli xubə misoxdut hər ruzinə zindəguni zəhmətkeşə moxluqə. Ommo am-bəttəki ən i jaratmişho hic vəxd ə dynjoh nivədirov, cynki əz uho qəzonç kapitalistho kəm mibu. Unə-gyrə işurə qovrə soxdənyt ə qəd tuzhoj arxiv.

Çon dirəni sex xolodilnikho vokurdəniho-rə və vitoqə, ə cyçoki kura soxdə omorənyt

radioprijomnikho. Ə pəsə] durazə çərgəhoj çə-
vone duxdərho, ə sər bəxşləhoj ju kor sox-
dənytho, polsdi jə mərd ə jə dəs ju səhət
dəri, ə u dəsige ju qələmdaş və koqoz dəri;
u ədəj fəm soxdə hərəkət soxdəl duxdərhorə,
cyigə nyvysdəni və giroşdəni ə u sərigə. Jə
cənd ruz bəqdəljə ə l duxdərho gufdirə mi-
jov, cytar mibugə soxdə kor işurə ə kəmtə
hərəkətihorəvoz. Əz işu mugujut: „Əgər işmu
jə kəmigəş ambartə quz bisdoritgə, ini həci,
və həci duraz nə soxditgə cəpl qul işmurə,
işmu midanit həmin hə ə u vəxd soxdə dy
karaz ambartə, əz imuhoj soxdənitho“. Zuri
ə hərəj duxdərho sər. gyrdəni vəhşijə vidov-
vidovi, əri qəzonç soxdə ə hofdəl həşd dol-
lar. Əgər uho l minimuma qəzonç soxdə nə
danusdutgə, işurə vədəşəndənyt. Ambarhoşurə
həcinigəş vədəşəndəninyt, cynki, „ə zəvər bi-
rəl həsylimət“ gyre kor midanu soxdə omorə
ə kəmə qədər duxdərhorəvoz.

... Duri çigə monih nəsə birə ə xisirə Çon.
l səhət Çon ə dorumi, ə fabrik bofdəni. Cy
racə dəzgohtoi ə unço! Şəzdəh dəzgohtoi pols-
dət ə jə çərgə, ə işu ədəj dənışira jə duxdər,
u ədəj vidovusdə ə sər rolilyjə konkiho əri
rafde rasirə ə vəxd ju ə jon hər maşin və
duzətmiş soxdə ə vəxd ju əngyl birə rusmu-
horə. Cymhoj ju hərə nə dorə ədət vidovus-
də, ə jon jə dəzgohtoi polsədə kor soxdəki cym-
hoju çəhdi soxdənyt əri dirə həmmə mundəl
pəzdəh dəzgohtigərəş. Ərəq şur-şur ədəj rixdə

ez sifət ju. U carusdənti ə jə kut nervho. Hər şəhəngum, u ə xunə omorəngə, çəndəg ju uxşəş zərəni ə nəmə lugu. Ambarə duxdərho sysd birə ofdorənyt ə jon dəzgo. Ambarə vəxdho, əgər fabrik əri paltarhoj dovhoi mohut vədəşəndgə, duxdərho kor soxdənyt bytyn şəv, cənd qədər ə ambarə şatho ə qonunəvoz kor şəvi əri zənho qədəqəniş hisdiğə. Ə həmmə fabrikhoj bofdənti hisdiğə şəhərho birənyt u çirə vəqifiho ki, zənho həsylovurdənyt ə jon maşin.

I səhət Çon ədəj sojil-bojil xundə. U carusdənti əz i pəhly ə u pəhly. U ə xov dirəni bəçidirə, sərsoniğə bəçidirə. Əri ju həci omərəni ki, i myhyçyze bəçidi lov misoxu sər jurə.

Həjəbo u hiss soxdənti ki, kinigə ədəj şohundə jurə. U xəbər birəni və dirəni ki, ə pyşoj ju dədəj ju poisdı.

Ə qəd kiflət danusdənyt ki, Çon kor nə ofdi gufdirə. Dədəj pyrsirəni: „Çon, ty əri posobiğə (korsyze fəhlərə dorənytho kuməki) muraj?“

Çon rafdənti ə posobiğə dorəniho kontora. Əz ju pyrsirənyt, cənd saləigə ju, ommo Çon əz bisd jək salə kəmtələi, və əz ju gufdirənyt: „Kük, ty hələm ə sər bəbə-dədəj hisob birə, bura ə xunə, bəbə-dədəj midoru tyə“. Çon əz bisd jək salə zəvərtə birəki, ommo u suboj mibu, u vəxdı əz ju mugujut: „Həjfi ki,

çəvonə kuk, imu ə syfdəl nubot mijo ə kiflət-lyho kuməkl soxım“.

Cy mijo soxu imuhoj Çon? Urə nəşə vo-isdə həmmişə ə gərdən bəbə-dədəj vomundə. Uho bytyn zindəguni xyşdə zəhmət kəşrət və ə hər çirə tənghiho dovom dorət, əri ən u ki, minkin bu jurə əri xundə ə şkola. Imuhoj ju şkolərə varasdi, və həmmə kiflət işu kor-syzi. „Mə mijo hər cy-giri soxum ki, ə xunə-nun bijorum“, gufdi Çon əri xyşdə. U hiss soxdəni ki, urə quvot hisdi gufdirə, bazuhoj ju ədət kor talab soxdə, dəs ju ədəj ə sər karastiho duraz birə, komihoki nəşə ofdorə-nyt ə dəs ju.

Pəsg ə cyço buram? Cy soxum? Sujmiş soxum bu hər komini tukoncirə bisdo? Am-bərə çəvonə kukho və duxdərho həci fikir soxdənyt ki, ənçəq təhno hə i rəhi gufdirə, əri asont soxdə zindəguni xyşdə.

I səhət əz 60 prosent zijodtəş həmmə cyk-lə təxsirkorihə və sujmiş soxdəliho ə dəsdi çəvonhorəvoz birə. Ə həmmə şathoj GŞA gi-rovundə omorət qonunho əri səbili soxdəgor-ho, və ə u qonunho gyre həmmə ə rəh rast omorəgorho, ə çib komihoki dy-sə dollar pul nə dəriho səbilho hisob biranyt: işurə midan-ut dəşəndə ə qəzomot ə si ruzi, şasd ruzi və lap ə navad ruziş.

Bihilym buram bu, əz xunə? Çon fikir soxdəni ki, əgər ju ə jə şəhərigə [rafidgə, bəl-

kəm, ə sər ju, bəxd omo hoşir nisdo. Bytynə ruzho u xəjəlho soxdənbu ki, həcəbo ju hoşir mubu gufdirə, mijov ə xunə və əri həmmə şori mijoru. I jyrqən-xəjəlhoj ən virəi bu.

Danusdənimi. Çon əz u tovun ki, əz jə million ambartəş çəvonə kukho və duxdərho əz 12 salə tə 25 salə ədət ə pəhənykiho gəşdə ə sər mol bərdəniho pojezdho? Uho ədət çəvljon zərə bytyn Amerikə əri kor gəşdə ofdə, gisnə, zynçyl, tiqqətly çəhdi soxdə əri gyrdə syrxiyə vəqifərə, ə pyşoj cymhoşu omorənihorə.

Xəhər Çon cy mijo soxu? Əz 1920 tə 1930 sal 23 prosent ən ə fabrikho kor soxdənbyrytho duxdərho korsyz mundət; 40 prosent ən ə kontorho kor soxdənbyrytho duxdərhoş korsyz mundət. I qədərho i səhət dijəştəş zəvəri. Kapitalizm amerikəi ədəj təklif soxdə ə duxdərhoj ən kiflət fəhləho jəki əz „təhərilməndə“ idorəhoj xyşdəre—prostitutsijərə. Qədər çəvonə duxdərho, məçbur birətəho əri furuxdə xyşdəre ə jə luqə nun ədəj zijod birə ə myhyçyza bəçdidirəvoz.

Guruni həmcyn hol ən çəvonhoj fermeriş (kəntciho). Danusdə hisdi ki, ə səhər işurə jə imid nisdi gufdirə, kukho və duxdərhoj fermerho—kosişho və mijonəho—məçbur birənyt əri munda ə dih, girovunda buşə, qəmiylə zindəguni. Ə qərış əxir dy salho əri

qærd furuxdæ omoræbyryt nim million tæsæri-fothoj fermeri. Idoræhoj millionerhoræ æ sîr, nun væ guşdævoz værzundæ hisdi, xyşdæni fermerho gisnæi kæşirænyt væ hæmmişæ æ zir sækonoî dæryt ki, hærgoj bisdo xunæsyzîş munut gufdîræ. Əz imuhojnæ zindæguni ən bæbæ—dædæjhoj xyşdæ çævonhoj fermeri midanut varasîræ, cy guzæt soxdægæ işuræ æ bîjovho væxd æ dævr kapitalizm.

Zindæguni ən zæhmætkæşæ çævonhoj jæklygæ ştatho zobuni. Ommo dijæş zobutæ dir-dîr myrdæni. Ə i hol dæryt 14 million negrho. İşuræ æ kor vægrydænyt æ æxiri nubot væ æz kor vædæşændænyt æ syidæi nubot. Negrhoræ dorænyt lap murdalæ kor væ lap zæfrujæ myzd. Negrho væ sipræ fæhlæho jæk bîrængæ æ dorum æri hæmmæ æjæki burbundæ nærazijæti xyşdære (protest) væ talab soxdæ xub soxdæi şerthoj zindægunitræ, burçuazijæ tæşkil soxdæni æri lincivanijæ soxdæ (azobho doræi væ kyşdæi) aktivlyjæ fæhlæjæ negrho, çæhdi soxdænyt æri vacarundæ jæklygi ən fæhlæjæ negrho væ sipræ fæhlæhoræ. Ini, mæsælən, hæq-nisob, vædiromoræbuho æ jæki æz hyrmætlyjæ gazetho 22 ijun ən i sal

„Viggins, Missouri. Jæ negræ lincivanijæ soxdut, unigərə dæbærdyt æ qæd vişæ væ kufdut æ zobunæ tæherho 24 sæhæt.

Imburuz æ sæhæt 9 sævæhmundæ R. D, Mak Çi 25 salæ negr, vokæşîræ omo æ dor, çændæg

u qəlbolə xuno soxdə omori ə gululəhorə-voz".

I çirəi „demokratijə Amerika“! I çirəi „vatan çyrəhətlyho və ulkəj azadho“ (cytar xundə omorənihorə xuno ə şirohoj milləti amerikai)! Əri, azadi əri gisnəi, əri ə kucəho xisrəi, əz gisnəi myrdəi!

Ə komini xunə zihisdə Çon? Ə cytari xunəho kələ birənyt həlləho ə texnika lap paramənd hisdiho ulkə?

Ini, nyvysdə omoriho ə jə knig, ə zir sər-nə „Çəvonho və bədkori“, vədəşəndə omoriho əz taraf departament ən zəhmət Jəklygə ştatho ə 1930 sal. Silisci ədənəbu silis soxdə 21 salə çəvonə, ə qəzomot nuşundə omorəbuho əri dyzdil İ çirə nyvysdi u:

„Həmməj ən u şərthoj xunəi, komihorəki imu danusdənim əz tovun zindəguni Çon, mijosdut hyl zərə jurə ə bədkori. U zihisdəni ə jəki lap xərəbə kvartalhoj Cikago, ə xunəhoj komihoki lap ambar purut odomiho və ədət vacarusdə, kucəho maladini və ə ojlənməj ju hisdyt ambarə fabrikho“.

I bitəmizi və vacarusdəi xunəho hə inçə-jutmi? Nəh! 6 million xunəhoj fəhləho və 5 millionigə xunəhoj fermeri „joqin əz standart dərətə“, ə qiमत norəi hykymət gyərə. 11 million xunəho, ə komihoki zihisdənyt zəhmət-kəşhoj amerikani, hisdyt ə kategoriəj vacarusdə qəzməhol I hisdi 36 prosent ən həmmə zihisdəniyə çigəhoj Jəklygə ştathol

Bəgər həçolbini ki, ambarə fəhləho, əz i zobunə hol əri vadarafdə rəh ofdə, xyşdənişu kyşdənyt xyşdərə? Hər ruz ə gazethoj amerikani mibu xundə i çirə dəsxətho:

„Tərsirə ki, əz 5 odomi hisdiho kiflət nidanu zihisdə ə lap kəmə myzd şyvər jurəvoz, missis Margerit Kori, 29 salə zən şofer di şəhongum, vitoqə ə yşyqlyjə gazəvoz pur soxdə, kyşdi xyşdərə və sə həllhoj xyşdərə“.

I çirəi zindəguni fəhləho ə dəvr kapitalizm, dəhişdəniho çəvonhorə ə həziləthoj gisnəl və puc soxdəniho.

Honişəti və həziləti kəşirəho myhkəm soxdənyt jəklygi ən zəhmətkəşə çəvonhorə, jəratmiş soxdənyt lap firəhə jəklygə front ə qərşuj gisnəl, faşizm və dovho.

Uajt

Jəklygə ştathoj Amerika.

RUZ ƏN HƏSB HƏJSOXDƏGOR.

Tömom ə səhət 5 ə şəşi 30 minut kor soxdə səhət zing zərəni. Zing ən u qəriş birəni ə vizinəj əz həmmə tarafho lov birənythō gudokhorəvoz. Sər gyrdəni nubotlyjə ruz fəhləi.

Şaxta əz mə dy mil duri. Unə-gyrə gərəki ə vəxd ju rafdə rasirə ə avtobus. Mə zuri dəgəsundənym pilətəj gazirə, əri dyşundə ovə coj, və hə inço sər gyrdənym əri vokurda ə tən mə paltar şaxtciirə, komirəki şəv əri xyşg birə ə kuxni dululu soxdəsyrymho, ə zəvər-sər pilətə. Şovol qəjdərəj xuno poisdı: di u lap tar birəbu əz əraq.

Bəqdə dənorənym pojhoj mərə ə gurunə, əz zir işu ohun zərə omorə cəkməho.

Ə nohor soxdəi ambərə vəxd nəşə rafdə. Mə tərə-təhədi fubərdənym jə caşka cojə, jə xojərə və dy tikəj nunə ə kərəərəvoz və həzyrym əri rafdə.

Pys-pyşoki dənorənym ə çib mə cyklə qəbləj ohuntirə. Ə qəd ən u dəri həmmə xurək mə əri bytyn ruz. Jə cyklə qəbləj ohunigə ov dəri hisdi həmmə hitijoti mə, cənd

qədər mərə əz u xəjli ambartəş gərək hisdigə.

Avtobus durə puri: həmmə ədət təhədi soxdə əri - papirosə kəşirə tə srot varasdə ə bədəl ən ə pyşo dəriho 9 səhəti kor.

Ə şaxta imu omorə vədiromorənim ə nəzniki səhət 7 və 30 minut və qobul soxdənim ləmpəho. Ə dəsdəhorəvoz, ə hər dəsdə 36 odomi əz hyndyri 700 metr imurə zuri fuşəndənyt ə şaxta.

Mə daşmiş soxdəgorum. Jəhəni mə poisdənym ə jon həsb və vəzifəj mə uni ki, əri kylyngciho həzyri bijorum buşə vagonləho və daşmiş soxum kymyr pur birəngə.

Əz həmmə pyşotə mə rafdənym ə çigə həsbho, ə kominçoki poisdı 150 həsb. Əvir ə unço ambar guruni. Mə rafdənym ə jon ən u ovxur, ə kominçoki „həsb mə“ poisdıho və xəbər danusdənym əz ə həsbho dəniştirəgor, mibugə bərdə urə. „Hitijot boş ə jərəvoz, şəv vadarafdi u“.

I jəhəni, u gofi ki, həsb ə şəvi smen kor soxdı və rəhəti nə soxdı. Ə həcirəvoz u mi-jo kor soxu əjaçigərəki 17 səhət ə qəd səxdə gərmı və nəfəsə buqmış soxdənıho əvir.

Mə dəbəsdənym jurə və bəsdənym ə gər-dən ju cəntəjlərə, tə nimə jəm pur hisdihorə. I səhət əri hofdi dəh minut mundi, və əz həmmə tarafho ədət lov birə kələ-kələjə boçəhho. „Vadarajt!“ ədət boçəh soxdə kələl

daşmiş soxdəgorho, məhlymly hisdytho ə num xyşdərəvoz „səgho“. Iho cyklə xozəinləhojut; ə həşd daşmiş soxdəgor vöxurdəni jə „səg“. „Səgho“ bəhs bərdənytə hərəj jəki, ki syfdə mədrirovunugə daşmiş soxdəgorhoj xyşdərə əz jon həsbho. „Vadarafdəi“ giroşdəni ə zir tufon ən sula soxdəni jə nifrihoj ən kuməki upravljajuşi. U poisdə ə sər kələ rəh və ədəj nyvysdə vəxd vədromorə.

Bəqdə sər gyrdəni safar ə çigə kor. Imurə gərək birəni əri rafdə tə çigə kor ə nəzniki dy mil nim.

30 donə həsb, dy ə pəsəj-jəki rafdənytho tuzə voşəndənyt xyrə xuno. Daşmiş soxdəgorho sarə ovurdənyt, syvrysdənyt və nifriho soxdənyt. Təjtə əxiri vəxdho pira fəhləhorə gyrdənyryt əri çaru zərə tuzə əz rəh tə i vəxd ən i smenigə, ommo şaxta giroşdi ə dəs ən jə kələ-quvotlyjə kapitalist və çaru zərəgorhorə zijodijə quvot fəhləi hisob soxdə vədəşəndi.

„Səgho“ bytyn rəh vidovundənyt imurə ə boçəhho və nifrihoj xyşdərəvoz. Daşmiş soxdəgorhoş hər bo çohob dorənyt işurə ə tiçirəvoz, həjə nə kəşirə əz gofhoj xyşdə.

Nifriho, dədəjə vəşmərdəliho, nəhlətiho gujgə çiro nə birəni jə bəzş ən dynjoh zir xoril-muni.

Ə nəkumi həmməjmu poisdənim: ə pyşo cy korigə biri. „Səgho“ zərə giroşdənyt imurə, boçəh soxdə əz həmmə quvotlihoj xyşdə:

— Cy biri bəgər ə unço?.. Həj-soxıt uho-
rəl

Jəki əz pyşotı həsbho, əz həmmə hyndyr-
tə hisdiho ə dəsdeşmu, nəh soxdı əri rafdə,
dirəngə ki, bun ədəj nyşdə. U ədəj xyr-xyr
soxdə, pəsəvo-pəsəvo vogaşdə, qərış-buluşt
vəngəşdə və taza tufonhoj nifrihorə horoj zə-
rə. Əxir-əxirdə jəzuqə ə guçəvoz məçbur sox-
dənyt əri rafdə, kəmər ju syrtmiş birəni ə
tinkolihoj bun. Ommo imurə ədət vidovundə,
və əxirdə imu omorə rasirənim ə u çigə,
komiki xundə omorəniho kələ dudunajə rəh
Əz i çigə sər gyrdəni həsylə kor ən daşmiş
soxdəgor.

Inço imu ofdənim gənə jə xozəinigərəş,
poçarnik xundə omorəniho. Həci fikir soxdə
omorəni ki, u çohob dorəni əri texnikaj sə-
konosyzi, ommo həqiqət ju kor ən u ələqə-
lyni ə dərə birəl və zəvər birəl vədəşəndə
omorəl kymyr əz u çigə, komiki ə ixdişori ju
dəriho.

Həci fikir soxdə omorəni ki, u əz kor sər
gyrdəl dy səhət pyşotə tiqqətly fəm soxdı
həmmə ə zir dənişgohl ju dəriho çigərə. Həm-
cyn həci fikir soxdə omorəni ki, nətiçəj ən
fəm soxdəlhoj ju nyvysdə omori ə knig ju
əri aktho hisdiho və çohob dorəni ə həmmə
talabhoj ən texnikaj səkonosyzi.

Ommo bəhzi ən i aktho səbəbhoj ən əxi-
ri partləmişihorə əxtərys soxdəki unqədər dur-

gu vadiromorani ki, və nətiçəşu unqədər dərd-lyni ki, uhərə mibu num norə „səhmlyjə nə-qylho“.

Ə jon dudunajə rəh imu dəgiş soxdənim paltar imurə ə paltar fəhləirəvoz.

Hic jəkiş əz mjuzik-xollhoj pariçi ni-danusd konkurentsijə soxdə ə imurəvoz əz taraf „kostjum“: lugu pucundə omorə ə zaniho, cəkməho və qəiş ə tikəj mişinəvoz əri nigəh doşdə kişdirə—ini həmməj kostjum imu.

Vədəşəndəi ambərə qədər ruzinə kor soxdəgərə fəhləhorə (jəhəni fəhləhorə, komihoki ə kymyr vəkəndəi kor nəşə soxdəniho) carundəbu rəhhorə ə zobunə hol. Rəlsho səlt dəpicirəbyryt ə zibiləvoz və əz bun və divorho rixdə xokhorəvoz. Bunə pojundənbryrytho dəsdəkho unqədər burunə vadiromorəbyryt əz zir ə sər işu dəgəşdiho bun ki, giroşdənbuho vagonlə syrtmiş birənbu ə işu.

Pyşovo hərəkət soxdə, mə goh əz i taraf, goh əz u tarafigə hyl dədorənym vagonlərə ki, u syrtmiş nə bu ə dəsdəkho. Jəki ən uho ofdogə imu macarunim ə sər imu ə tonnhorəvoz kymyrə. Dur rafdə-rafdə əvir gərmtə birə, və, imú əz dərhoj „ventiljatsijəl giroşdəngə“, əraq sər gyrdəni əri basmiş soxdə mərə əz hər çigə, ommo mə hələm hic səriş nə gyrdəm kor soxdərə. Imu əxirdə omorim rasirim ə rəhhoj kymyri, lov birəniho ə həmmə tarafho. Ə sər ən i rəhho ə mə rast omo-

rənyt səlt birəhnəjə çəndəghoj ən kylyngciho. Ə mə ruj birənyt ə hər çyrə talabhorəvoz: jə kylyngciərə təxdəho gərəki, jəkirə relsho və şpalho, unigə ədəj nifri soxdə ki, mə vagonləhorə dihnərə xuno bəxş nəse soxdənyəm.

Kylyngciho kor soxdənyt kor əjoqi və çəhdi soxdənyt əri pur soxdə ambartə vagonləhorə; unə-gyrə uho hyçət soxdənyt ə hərəj jəki, ki syfdə qobul misoxugə əz mə vagonlərə.

Mə qəror soxdənyəm, nubot ən kinigə, və çiro soxdənyəm jəki ən buşə vagonləhorə. Ə u vagonləjgə və ə həsbəvoz mə rafdənyəm həcutə. Ə rəh mə ambarə tikiho və şəfdə-şəfdiho dəri. Əz u çigəho giroşdət asont nisdli. Mə həj soxdənyəm həsbə həjəbo və quz gyrdənyəm vagonlərə ə buruni taraf ən carusdə çigə. Jə-kubutə hərəkəti bəsdogə əz taraf mə—mə ə asontirəvoz midanum xyrd soxdə poj mərə. Mə salamət giroşdənyəm, nəznik birənyəm əz kylyng zərə çigə, vəkəndənyəm həsbə əz buşə vagonlə və dəbəsənyəm jurə ə pur ju.

Guruni ən buşə vagonlə hisdi ə nəzniki 12—14 sentner, və ə qərliş ju doruşdəni əz 35 tə 40 sentner. Çigərə təmiz soxdə varasdə, mə hyl dədorənyəm pura vagonlərə əri vadarafdə, vəkəndənyəm həsbə, dəbəsənyəm ə buşə vagonlə və rafdənyəm əz u rəhigə. Gənə həmmə sər gyrdəni əz sər, mə vogəşdənyəm ə u çigə, ə kominçoki hişdəmho vagonlərə

ə kymyrəvoz. Ə quvət jakl—həsb nə mə—nəz-
nik övurdənim hərdy pur birə vagonləhorə.
Həsə imuhof gərək birəni əri bərdə ə nəz-
niki 5 tonnə.

Jə bəxş ən rəh xəjli gunəini, və gərək bi-
rəni əri hər sərənçomiho soxdə ki, vagonləho
həsbhorə basmış nə soxut. Əri ən i kor mə
dənərənym ə qəd cərxho kutəhə qolınə tikə-
hof byzımə, minkin nəsə dərəniho işurə
əri cərx xurdə.

Ə həmməj ən i kor ə sər mə rəhbəri sox-
dəni ənçəq sinqəihof xyşdəni mə. Əz qədəp
zifodi hyzımləho dənörumgə ə cərxho — əri
həsə lap cətin mişu kəşirəl, ommo əgər mə
jə təkə hyzımlə kəmtə dənörumigə—kyşdə
mijov nəinki hə həsb və hətto məş ə ju-
rəvoz.

Əxirdə mə rafdə rasirənym ə jə kəm duz-
tə rəh, və u vəxdl gərəki vədəşəndə hyzım-
ləhorə. I səkonəjə kori, cynki rəhlə lap tənli.
Mə darafdənym ə hərəj vagonlə və pəhlyj
rəh. Hə jə təkə hərəkatilə soxdəgə həsb—və
mə mımunum əngyşdsyz.

Bəxd mə xund i karaz: vagonləho jə təkə
boləş nə cəmysdyt əz sər relsho. Ommo i
ənçəq syfəi bə daşmış soxdəi bu, ommo
bişd bə mijə daşmış soxum!

Ərəq ədəj tili birə əz mə tufənə xuno,
ommo jəzudə pirə həsb ədəj kyrd-kyrd sox-
də ə pəhlyhərəvoz. Mə təhədi dərənym jurə
əri çymysdə əz çigə.

Bəxd rafdəni əz mə: sər relşo tə unqə-
dər zibil. pur birəni ki, vagonləho cəmysdə-
nyt əz sər relşho.

Ə i çigə dəsdəkho səlt ə xori batmış bi-
rət əz gürüni ə sər ju vəriho bun, və, həsb
səxd syrtmış nə soxu gufdirə kəməz xyşdəre,
ə hərəj şpalho vəkəndə omorət coləkiho. Ə i
coləkiho cərxhoj vagonlə batmış birənyt lap
tə uxho. „Səg“ norəni əri xyşdə ki, mə . am-
barə vəxd domundənym ə rəh gufdirə, və
həlovo birəni ə mə. İmu tihı soxdənim ə sər
jəki „gofhoj dusdi“.

Ommo diyə yzgə corəjgə nəsə munda,
gərək birəni kura soxdə odomihorə və norə
vagonlərə ə sər relşo ə quvot xyşdəihorə-
voz. İmu təklif soxdənim kylyngcihorə. Uho
nifri soxdənyt ki, işurə əz kor hişdənim guf-
dirə, ommo əri kuməki soxdə nəh nəsə sox-
dənyt. Ə kələ cətinirəvoz İmu puc soxdənim
avarijərə və gənə ə rəh ofdorənym.

I ilişmiş bİsdo səbəb əri normarə bəhəm
nə soxdəlmə, və əz u qəjr mə girovundum
vəxd ci xurdərəş.

Həci fikir soxdə omorəni ki, ə İxdijori mə
mİjo dəbu 20 minut, əri xurdə ə xyşdərəvoz
ovurdə cİrə. Ommo İmburuz mərə mİnkİn bİs-
do ənçəq əri ə sər pojt—ə rəh rafdəki, tər-
təhədi xurdə ovurdə cİlərə.

Hədəttirə xuno əri ci xurdə İmu gəşdə of-
dənim hər-komİnİ bİsdo səkonosyztə çİgərə

və sər gyrdənim ci xurdərə. I birəni signal əri qirmizinə byhylyho, dəbirəniho ə gərma çigəhoj ən inço. Uho birənyt ə həzorhorəvoz, və əz uho omorəni lap zobunə buj. Uho cərx xurdənyt ə ojlənməjmu, və imurə gərək birəni lap tiqqətly ə xəjəl birə ki, uho nə darovt ə ci dərijə qobləhojmu.

Əz dəs ən uho xilos birə, imu hədətirə xuno norənim cyklə tikələhoj nunə ə sər təxdə sənqho jə kəm əz xyşdə durte və ə həci-rəvoz dur soxdənim əz xyşdə byhylyhorə.

Əz tuz və əz gərmi imurə zobunə təşnəi birə, ommo əgər ty ə xyşdərəvoz ov nə ovurdəjgə, əri hənçirə ov niöfi.

Vəxd ci xurdəi hisdi ərimu təhnoje vəxd rəhət, ə vəxd komiki mibu gof soxdə dy-əjəki-rəvoz. Daşmiş soxdəgorho gof soxdənyt əz to-vun şərthoj kor, xərəbtə birəni ruz-bə-ruz, əz to-vun məxanizatsija. Ə şaxtajmu imuhøj his-dyt vəkəndəniho maşinho və konvejerho. Konvejerho ə kor ofdorəirəvoz kor daşmiş soxdəgorho xərəb bisdo. Ə konvejer birə çigəho, həsbho gərək nəşə birənyt, və unə-gyrə həsb həjsəxdəgorhoş dija gərək nəşə birə-nyt. Ohiltə fəhləho əzi kor ambar ə qəjqqu domundət, cynki uhorə əri ə yzgə korigə da-rafədə hic imid nisdı, əgər əz inço işurə vədə-şəndytgə. Bəhziho hol xyşdərə lap corəsyz hisəb soxdənyt, ommo hisdyt əzunihəş, komi-hoki ənçəq jə təhnoje corərə dirənyt ə u ki,

ə sər həsylijət kontrol bīrətrə fəhləho ə dəs xyşdə mijo vəgyryt gufdīrə. Tarafdorhoj ən çyr-bə-çyr fikirho ofdorənyt əjəki ə durazə hycət soxdəiho, hərəj komihəki burra omorəni ə kori soxdəniyə boçəh xozəlnəvoz: „Vəssi ə kəjf nyşdəjtho!“ Jəhənti, vəxd ci xurdəi varasdi.

Imburuz moxluq ci xurdə varasdəbyryt, təjtə mə əz kor xilos bīrə, mə məçbur bisdorum ci nə xurdə əri kor soxdə. Ə dəgiş bīrəniho bəxdəvoz mə vidovusdənym əz inço—unço, əz unço—inço, ə jon kylyngciho və ə jon vagonləho, əraq soxdə, nifri soxdə, təhədi dorə səlt əz quvot ofdorəbuho həsbə.

Hərə-hərə vagonləho ilişmiş bīrənyt. Ə hisobəvoz, jəki əz kylyngciho kymyrə lap hyn-dyr dəkyrdi, və vagonlə ilişmiş bīrə ə sərə bun. Gərəki ki, həmmə usdəjətihoj mərə xərç soxum, ə rəh dəşənym vagonlərə. Kəmər mə uxşəş zərəni ə jə tika cigə guşd, və pojhoj mə əz dord dorəi xyrd bīrə əz guç zərəi xəsdə bīrə, ədət nəh soxdə əri qulluq soxdə. Mərə pucundətho luguho və lap cəkməhoş səlt tari əz əraq, və mə əz həmmə çunimə şorum ki, ə i zuri əxir smen bīrənihi gufdīrə. Əxirdə mə fyrsorənym əxiri vagonləhorə ə kymyrəvoz və vəkəndənym loqumhorə!

Rad gərdo luguho! Pokurdənym çəndəg mərə əz tuz və cylk minkin hisdiho qədər, vokurdənym həmmişəinə paltar mərə və ə u

kymyr daşmiş soxdəgorhojgərəvoz rafdənym
ə çigə həsbə, dorənym həsbə və təhədi omo-
rənym ə jon qəfəsəj zir xorii. Mə poisdənym
ə nubot guzət soxdə nubot mərə əri varafdə
ə zəvər.

Inço ambar xinqi və vorvori zərə. Inço
furamorani əz zəvər əvir əri həmməj çigə
şaxta. Nıməbəjə zərə varafdənım ə zəvər. Imu-
rə çigə tən şuşdə nısdı, və unə-gyrə imu
vogəşdənım ə xunə hə həcu cylki-murdalı, ə
paltar şaxtcii xyşdərəvoz.

Ə həcirəvoz, ruz giroşd. Səbəh gənə həm-
cyn hə həci.

D. X.

**Dorumljə Uels,
Anglijə.**

ZIHISDƏ VOISDƏ IMURƏ.

—Anri, vaxiz, bura gəşd kor bijofl

Ini ə i zuri sə məh ədəj birə, cytar mə hər səbəh şinirənymgə həmin həjə çirə gofhorə. İrə gufdirənti əz mə dədəj. Əricy xəbər soxdit mərə? Mə rac xisirəbyrym və əz tovun hiciş fikir nəse soxdənbyrym. Ə xəbər birəl-rəvoz əjəki ə jon mə vogoşdənyt qəjqn kə-şiho və xərəbə ovhol, xisirəbyrytho ə mərəvoz əjəki di şəhongum.

Sə məh əz i pyšo mə vədəşəndə omo-rəbyrym əz əxiri çigəj mə ə səribəti kor nə birəl, və əz umuhojəvoz hər ruz ədəm səbil gəşdə qəriş şəhərə. Mə ambar talab soxdə-gor nisdym, cənd qədər xubə sənihətiş vo-muxdəmgə. Əri u sənihət mərə soxdə minkin nə birə hisdi, mə razi mibisdorum ə hər cy kor bisdo, ənçəq əz i zobunə hol vadaramgu. Mə həzyrym əri soxdə cy voisdəgə, ənçəq həmmə qopuhorə kufdə və əz hər çigə nəh soxdəlrə nə şinovumgu.

Cənd bo ə qəriş ən i sə məh mə şinirəm i səhmlyjə gofhorə: „Çigə diyə nisdil“ Və i tə-fəhətsyze dənişgohihoj direktorho və ə kor

qobul soxdəgorho, komihoki ə nəh soxdəi
xyşdərevoz əri qobul soxdə işmurə ə qulluq
həjəbo kyşdənyt həmmə imidhoşmurə. I də-
nişgohiho gujgə gufdirənyt əz işmu: „Mənym
xozəin, mə gyrdəm işmurə ə dəshoj mə, zin-
dəgunişmu əz mə bəndi...“ Ommo mə əncəq
bisd saləjym. Mə tənəəl nisdym. Mərə həc
kor soxdə voisdəni!

—Vəxyşdəninimi u əxirdə? Həgənə u mijov
u vəxdi, kəjki həmmə çigəho pur mibul.—
gufdirəni dədəj mə ə kuxni əz bəbə. Mihtoçi
qəhrəgyn soxdəbu işurə, və bəhzi vəxd uho
ə duzə təhər rafdor nəşə soxdənyt ə mərəvoz.
Bəbə-dədəj mə pirhojut. Bəbə kor soxdə by-
tyn zindəguni xyşdə, və imuhoy kəjki u hiciş
soxdə nəşə danusdə, u qobul soxdəni pensijə
—ə məhti 80 frank. I əri kiroj xunə ə guçə-
voz vəş soxdə. Dədəj qobul soxdəni 70 frank.

„Həri, vəxiz dişə, bəlkəm, imburuz kor
ty gyrdi“ ədəm gufdirə mə əz xyşdə və və-
gyrdənym çurubhorə. Jəzuqhol Ambar gəş-
dəi zobu sula-sula soxdəi işurə. Xub, mə nivoku-
num uhorə, imburuz xlinik nisdə. Mə vəgyr-
dənym şovol mərə, və əz tov-tov dorəi ju va-
rasirənym ki, uş ə i zuri xohini mijov ə mə.
Zuri gəjmiş birənym və həzyr birənym əri va-
darafdə.

—Əricy nəşə xurdə ty?—pyrsirəni əz mə
dədəj.

—Mərə gisnə nisdə.

Ommo i híc nəsə gyncysdə ə həqləqət. Bisd salə şyqəmbəj mə əz gisnəl ədəj qyç diromorə, ommo mərə həjə omorə əri vəgyrdə əz i pirho, u işurə hisdiho kəmləjə cilərə. Bəbə varasi. Uho hərдышу lap xubyt əz luqont çun.

—Qəjqu nısdı xu,—gufdi u,—ımu əz u kosıb nıboşım.

Mə fubərdənym cyklə nohorləj mərə: jə caşka qəhfə və jə tikələ nun. Dənışgohıhoj mə səbıllı gəşdənyt ə sər əz kyhnəl zərd bıre pardəho. Və fikir sox ənçəq ki, hisdi gufdırə əzuni odomiho, komihoki xurdənyt, hər cy, işurə voısdəni!

Mə varasdym və vəgyrdənym furaçkəj mərə.

—Əgər ty hər cy-giri ofdigə, zuri bıjo gu ərimu,—gufdi əz mə dədəj.

—Mə ə nəbovorinirəvoz çohob dorənym:
—Əri, əri hələttə.

Cın syfdə mə fikir soxdənym əri darafdə ə façrik xolincəi. Əz dəh minut rəh rafdə bəq-də nəznik omorənym ə jon qopuj façrik. Ommo cy biri mərə? Mə çyrəhət nəsə soxdənym əri darafdə. Jəhəni həonijəti həciş tərsəngoh soxdı mərə? „Həri, jə kəm çəldtə, nıxurut tyrə ki“. Mə nəznik omorənym ə jon dər kontor. Jə minutigəş giroşdəni, və mə qərər soxdənym əri darafdə. Dy mərə ədət syhbət soxdə dy-əjəkirəvoz. Mərə ə nəzniki nım sə-

hət ərı guzət soxdə məçbur soxdəngə, jəkişu
ruj birəni ə taraf mə ə pyrsyşəvoz:

—Cy voisdə işmurə?

—Mə ədəm kor gəşdə,—çohob dorənym
mə və cymhorə nəşə vəgyrdənym az lovhoj
ju. Cy muguju ə mə?

—I səhət hiciş nısdı,—gufdi u bihilit famili-
jəşmurə, həki jə kor bisdo, işmurə horoj mi-
zənyt.

Famillijəj mərə nyvysdənyt. Əz mə pyşo ə
koqoz sıvsə numigəş nyvysdə omorəbu. Və
ə hər çigə hə həci: mə imuhoj soki ə bisd
zavod nyvysdə omorəm və tətə imuhoj jə
kor qobul nə soxdəm. Mə cəşmiş birənym
və vadarafdənym, lap soqboşış nə soxdə. Mə
tazadən gənə ə kucəjym. Ə cyço buram? Da-
ram ə pulad həl soxdəniho zavod. Unçoş
həmin hə u nətiçə. Mə dyrysd dərəş ə pəsəj
mə pyşo nə soxdəbyrym və ləhərə nə vokur-
dəbyrym. Mərə dirəngə qolınə mərə vəxyş-
dəni əz çigəj xyşdə, dəshorə ə taraf asmu
tik gyrdəni və ə qəhrəgynirəvoz boçəh zərəni:

—Kor nısdı, monih məboşit ə məl

I karaz mə vadarafdənym, qəhrə ə xyşdə
doşdə. Ə sər əz xyşdə dəs vəgyrdəihoj tə imu-
hoinəj mə, zijod birəni dıymənəti və hoşijəti.
Əj, əçlofhol Əgər miofdoritgə işmu ə dəs
mə ə hər cyço bisdo ə jə torikə kynçl Mə
ənçəq sıqmış soxdənym myşdhorə. Bynyş-
mə, şəksyz ki, tərsundəni. Əz jon giroşd-
ho pırə zən duşhorə qyçyndəni, u, ə hisobə-

voz, mərə səron hisob soxdı. „Həri, sokit boş,—ədəm gufdırə mə əz xyşdə,—qəhrəgynı dəgiş nisoxu həl tyə, jə korigə gərəki”.

Ə jor omorəni gisnəjə poxod ən dəh həzor korsyzho, komiki ə i zuriləho giroşdəbuho. I gisnəjə ləşgər, ixdi jorihoy xyşdəre talab soxdən buho, lap xub bu. Bəlkəm, əz i rəh rafdə gərəki?

Mə ədəm rafdə rəh mərə, ə mə rast omorənyt həmin cyn mənı korsyzho. Çəvonə odomiho məhənosyz ədət rafdə pyşovo və pəsəvo əz sər sokuho; çəvonışu, quvot işu, hic kəsə gərək nısdı. Zulmlyjə qismət vənori ə sifəthoşu nuşunəj ən əz vəxd pyşokljə oqurdomoqirə. Mə hə gənə ədəm rafdə. Həjəvo qilinçəvorihoy ən qəd şyqəmbəj mə ə jor mə vəngəsədənıyt ki, vəxd ci xurdəi gufdırə. Ə ojlenməj mə dirənym bəxdəvərə odomihorə ə kraxmallyjə gərdənlorəvoz, komihoki əri iştəh birə hənçirənyt şorob, pyşoj əri ci xurdə rafdə, və fəhləhorə, komihoki ədət təhədi soxdə əri fubərdə luqələj nun xyşdəre.

Ə cyço buram mə? Ə xunə? Nəh, i fikir vətovusdəni nısdı əri mə. Mərə nəsə voisdə tazadən visdorə əz dəs pirə bəbə-dədəj nunləşurə. Mə dəs zərənym ə çib, mərə hələm jə kəm pul hisdi, duz vəssi əri dy cyklə nunləho vosdorə və pyşoj gisnəirə gyrdə. Mə nışdənym ə sər skamjə ə qəd boq səhər, əri xurdə „xurək” mərə. Ə nun xurdəki dənışirənym ə tarafho, tik gyrdənym sərə zəvəro.

Cy gyzəli divəh ə i racə gərmə ruz! Həmmə ədəj ə xyromirəvoz nəfəs kəşirə—dərho, myrqəho, urdəgho ə qəd kələ həvz. Cy bləvəçyt uho ə taraf mə. Həmmə şor və xyromi əz mə qəjr: u qəbəqəbən soxdə omori əri mə ə i qəmlyjə qismət ən korsyzi mərəvoz, nəinki hə əri mə, əri ə sad həzorhorevoz cyn mənə korsyzo.

Əz boq vadarəfdəngə, mə rast omorənym ə hərməh mə.

—Cy taza xəbəri? —pyrsirəni u əz mə.

—Hiciş. Kor hələmiş nisdī. Ty cytar?

—Mə çigə qobul soxdəm, mə kor soxdənym ə həfdəi 24 səhət.

Ixdilot sər gyrdəni. Mə xosdənym əz ju jə papiros, u dorəni mərə tomboku. Cy xubi papiros kəşirə! Pyşoj əz mə çiro birə, u dorəni mərə gənə jə myşdigəş tomboku. Mə soqboşi soxdənym əz ju əri ən i zurbəjə qurbuni ə dənışirəirəvoz, u qyçyndəni duşhorə və gufdirəni:

—Qəjqu nisdī! Məş dəbirəm ə i holty.

Əz vəxd ci xurdə bəqdə mə rəfdənym gənə ə dy çigəjgəş. Gənə kor nisdī. Şəhon-gum xəsdə-məndə birə vogəşdənym ə xunə. Ə u əxirigəj kuçə mə dirənym hərməh mə Andrərə, komiki ə ruja mə omorəniho. U nəznik birəni və yzgə gof-gələçigə nə soxdə pyrsirəni:

—Kor soxdə voisdəni?

Xub şinirəm mə bu?

—Şən zarifətirə! — Ədəm gufdirə ə oxmu-
rirəvoz.

—Nəh, nəh, bijo səbəh səhət höfdi. Tyrə,
joqin, qobul misoxut. Gənə səsəyğəş gərəki
əri xori vəkəndə.

Əz şori ə xyşdə nə dəri mə dədorənym
əz duşju:

Mundəl ruz giroşdəni goh ə imlədəvoz, go-
higə ə səhməvoz. Cy misoxum mə, əgər tə
imuhøj çigəho pur birigə? Bəbə bışd bo ədəj
gufdirə əz mə:

—Əz həmmə pyşotə uni ki, calaşmış sox
əri rafdə əz həmmə pyşotə.

Şəhongum mə ə xov varafdənym, fikir sox-
də planho əri bışovho vəxd.

Ə i ruzigə, səbəhmundə əzunsəri, mə vido-
vudənym ə çigə kor və dirənym jə qoline
sorujə odomirə ə sər ju şljapa vəri, əz tovun
komiki Andre gof soxdəbu ərilmə di. Mə nəz-
nik birənym ə jon ən u və furaçkarə vəgyr-
dənym əz sər mə:

—Bəxşləmiş soxıt, oqo, işmurə fəhlə gərə-
ki?

Ə təşvişirəvoz ədəm çohobə guzət soxdə.

—İnço, danusdənitmi, zurba kor soxdə
gərəki,—gufdi u, fəm soxdə mərə əz sər tə
poj.

—Mə əz kor nəşə tərsirənym,—çohob do-
rənym mə jurə.

—Хуб, бижотт сәһәт јәкил, ішму миданит сәр
gyrdə korə.

Əxirdə mərə kor bisdol Mə əz şori həzy-
rym əri şəndə xyşdəre ə sər gərdən əni odomi.

Mə vidovusdənym ə xunə, voşəndə-voşəndə
ə təhər çohilə kəcilə, təhədi soxdə əri
zuri məhlym soxdə i xubə xəbəre.

—Həlbət, — gufdi əz mə bəbə, — kor xori
vəkəndəi guruni, ommo gənə cyş bisdogə,
əz korsyzi xubətəi.

Ə i minut kələ şori soxdə, mə hic fikir
nəşə soxdənym əz u tovun ki, əz səbəh tə
şəhəngum, mişə ə zir qyzqynə oftol capala-
miş soxum ə kylyng və lapatkarəvoz ə zir
dənişgohi ən i sorujə qəzomotci. Mə hic fi-
kir nəşə soxdənym əz u toyun ki, dy məh
bəqdəjgə i kor varasdənini və gənə tazadən sər
gyrdənini qəmlyə zindəguni mə. Mə hic fi-
kir nəşə soxdənym həmcyn əz u tovun ki,
bədbəxdə korsyze fəhlə, komiki omori əz mə
bəqdə, əz komiki gufdirət, kor nisdəi, və komiki
tazadən sər gyrdi məhənəsyze kor gəşdəi
xyşdəre.

Giroşd jə cənd məh. Ə qəriş ən i vəxd
mə məçbur bisdorum əri girovundə əzini ruz-
horə jə cənd vo. Iho ruzhoj ən həzorho və
həzorhoj ən çəvonə odomihoi, əz komihoki,
məre xuno nəhə soxdənyət əri ə kor qəbul sox-
də. Iho ruzhoj ən bədbəxdə çəvonini, şori-
syz və bəxdəsyz.

Mə varaslym, əz çə omorəgə bəxdə imu. Mə
jək bisdorum ə birorhoj mərəvoz, korsyzo
və zəhmətkeşhorəvoz, komihoki çəng sox-

dənytho əri biļovho ruzhoj xyşdə. Imuhoj mə
dylxur nəşə birənyəm. Imurə jovoş-jovoş myr-
dəl nəşə voisdə. Imu imid doşdənim əri zihis-
də u təhər, cytar zihisdənigə çəvonhoj so-
veti. Imurə voisdəni, və imu çəng miso-
xim ə birorho və bəvəhojmurəvoz əjəki əri
biļovho xubə ruzhoj çəvonho. Çəvonhojmurə
zihisdə voisdə!

Anri

Fransija.

FAŞIZMƏ DIRƏ NƏSƏ VQISDƏ MƏRƏ.

Mə təlmid ən realni ucılışenym ə Magdeburg və mərə dilə hic jə sənihətış nisdi. Bəbə kor soxdəni ə rəh ohuni və qəzonç soxdəni ə hofdəi 19 marka (9 monət). Kiroj xunə ə imu nyşdəni ə məhi ə 29 marka. Dədəj fəhləi soxdə. Faşistho stipendijərə vəgyrdət əz mə. Stipendijərə ənçəq 40 prosent ən xundəgorho qəbul soxdə, uhoş əz kyhnə clenhoj ən Sojuz çəvonhoj hitleri.

Duz ə səhət 4 ə pənçi 45 minut kor soxdə mə rafdənym ə vokzal və vəgyrdənym jə qəm gazethorə „Magdeburger general-antsejger“. Səhət 6 səbəhmundə ə hofdi 45 minut kor soxdə gazet gərdundəirə varasdə, mə 4 kilometr rəhə rafdənym ə şkola pojədə. Ə səhət 2¹/₂ ruz mə xundənym nuboj ən kuk jə alyşvəryşcərə, əz u bəqdə myxşyl birənym ə hərməh şkolai mərəvoz. Əri nuboho qəbul soxdənym ə səhəti 50 pfennig (24 kəpik). Dədəj hic vəxd inqədər qəzonç nəşə soxdə.

Ə səhət 5¹/₂ mə sər gyrdənym əri xundə nubohoj mərə. Mərə gərəkl əz uhonigə xubtə

danusdə əri pəs nə mundə. Jə kəm vəxd əz i pyşotə direktor ə mə bujruc soxd:

—Kor soxit ə sər tema „Əz Bebel tə Hitler“ i xəjri ərişmu—u vəxd i işmu gərəkiyə odomi miboşit.

Ommo mə hic vəxd „gərəkiyə odomi“ niboşum ə dənışgohi faşizməvoz. Bovorinly boşit!

Ə hofdəi sə bo əz səhət 7 tə 10 şəhon-gum imurə birəni məçburlyə qulluq ə təşkilot ən çəvonhoj hitleri. Bəqdə mərə gərək birəni nişdə ə sər nuboho tə səhət jəkil şəv.

Ə mihofdəjə ruz mərə jə minutlə xəvləti nisdı, ommo ə myhidho ambarəvəxdho polsdənym ə jon teatr, ommo əri ə qərışju darafdə lap kəmləjə odomihorə minkini. Qıtmət bilet 80 pfennigi. Ə əxir dy salho mə jə təkəbolə səslyə kino və dy bojgə teatr dirəm. Mundiho hisdi, ənçəq kniğho.

Əz klassikho mərə gərəki Şekspir və Hette, əz filosofiyə—Gegel və Spinoza. Mə ə həvəsvoz muxundum Şoloxovə, Bredelə jə nə bugə Romen Rollanə. Ommo işurə nəşə ofdənym—həmmə qədəqəni.

Hitler ədəj həzyr birə əri dovho. Ə industrijəj dovhoj xərc soxdə omori ə millionhorəvoz. Mə patsifist nisdym. Mə tarafdor ən revoljutsioniyə dovhoj vatandaşınym, ommo mə əri hər çirə dovhoj kapitalisti dyşmənym, cynki u əri xəjr burçuazijəi və həmmə çofoj

ju ə sər fəhləho vomundə. Kəj gərək bilsdo-
gə, mə ə taraf Sovetijə Urusijət miboşum və
mipojum ə çərgəhoj çəngsoxhoj revoljutsijə.

Germanijəj Hitleri mərə ə cym dirə nəse
voisdə, mə dusd doşdənym sojuz Sovetirə.

Faşizm nemsi çəlb soxdı ə təşkilothoj xys-
də ambərə çəvonhorə. Ommo çəvonho revo-
ljutsionini, u ədəj həzyr birə əri çənghoj
sosalizm. Sojuz çəvonhoj hitleri doşdəni
pyşoj çəvonhorə əz çəng klassi, dəgiş soxdə
jurə ə durgunə soşializm-millətirəvoz.

Imu imid doşdənim əxir-əxirində omorə
ə bəsquni ə dəsdi həmməçəhmijə front ə
qərşuj faşizm.

Berlin, Germanijə.

G. N.

IMU BƏSOQUN MIDIMI

Mə 19 saləym, mə kuk ən qulluqci çəh-mətinym. Myzd ən qulluqci ə mijonəjə hiso-bəvoz əz myzd fəhləj fabriki jə kəmi zıjod-təi. Şkolərə varasdəngə mə qulluq soxdum ə kontor, və bəqdətə fəhlə ə transport. I səhət korsyzym.

Talabhoj kulturi mərə mə vərzundə nəse danusdənyəm. Mə xundənbyrym ə minçil şkola, bəqdə qərdxund bisdorum əri kor soxdə, əri qəzonç soxdə ə bədəl zindəgunt. Ə irəvoz „xundəl“ mə varasd.

Midanum nyvysdə ənçəq, ə cy mihtoçym-gə. Mərə voisdəni vomuxdə zuhun ispanijə-irə, xub danusdə anglijəirə. Mərə voisdənbu pur soxdə dananihoj literaturi inərə, bəhzi vəxd şinirə xubə operarə. Mərə voisdəni ambartə danusdə əz tovun çəvonhoj soveti, xundə knigho və gazetho, komihorə ki, mə vosdorə nəse danusdənyəm. Mərə voisdəni xunum pəsəj jurəş və boşum inçener. Ommo jəki ən ihorəş mə soxdə nəse danusdənyəm, cynki pul nisfi və əri qəzonç soxdəş minkin nisfi.

Mə lap əmbət xundənym əz tovun SSSR. Mə danusdənym ki, SSSR qələbəndi sosialisti ən revoljutsijəj dynjohi və sər ən taza ovo-dunəjəti dynjohi gufdirə.

Əloqoj mə ə sojuz Sovetirəvoz i çirəi: mə xundənym həmmə ofdə danusdənymho knig-ho və gazethorə əz tovun sojuz Soveti; mə dirəm ambarə kinohoj sovetirə; mə ambar şinirənym əz Moskva ə radiorəvoz. Və əxirdə, çəvonə revoljutsionijə fəhlə birə hisdi, mə hiss soxdənym xyşdəre lap nəznik əz çəng və ideal ən sojuz Soveti, cynki uhoş ən imunyt, —mə hisdym clen ən sojuz „Dusdhoj SSSR“.

Çəvonə fəhlə birə hisdi, faşisthorə mə hisob soxdənym qulhoj burçuazijə,—unə-gyrə, uho hisdyt dyşmənhøj mə. Pyşotə mə byrym clen ən Sojuz çəvonhoj sosialisti. Zuri vədiromorum əz unço, cynki nə voisd mərə əri vəxdə ə vəçəsdəiho və zarifətihorəvoz girovunda. Mə bisdorum clen „Ligaj sosialisti“. Liga u vəxdə bu jə bəxş ən partijəj sosial demokrati və jək soxdənbu illohki çəvonhorə. Ommo, imurə voisdəngə əz liga organ çəngi soxdə, partijəj sosial-demokrati çiro bisdo əz imu, və liga vacarusd. Mə vədiromorum əz ligaş, əz partijəj sosial-demokratiş.

Imu noviho nisdim. Ommo cytariş bisdögə mibu gufdirə: biljovho nəznikə vəxd mibur-bunu hələm ə dynjoh dirə nə omorihə zobunə dovhoj ən dy quvothoj dynjohə—burçuazijə və

proletariatə. Burçuazijərə əfl dovho ambərə ovqothoi, ommo proletarlatə dijəş ambartəi —urə hisdi marksizm. Bəlqəm, ambərə atakəhoj fəhləho varasisyz miboşut, həzorho qurbu misoxut zindəguni xyşdəre, ommo əxir-əxirində imu bəsqun midim.

Din Maas

Hollandijə.

S Ə R N O M Ə

ruj

Əz redaksiyə	3
Dm. Lebedev—Səhmsyzho	7
I. Erenburg—Torix ən jə dədəj	22
Kurt Gauzner—Şorisyə ruz	37
N. Majorskij—Çonni Smit—korsyze çəvon .	43
Uajt—Tragedijəj Amerikani	49

Koqozhoj sərhədburuja çəvonho

D. X.—Ruz ən həsb həjsoxdəgor	61
Anri—Zihisdə volsdə imurə.	72
G. N.—Fəşizmə dirə nəse volsdə mərə .	81
Din. Maas—Imu bəsqun midim!	84

Carındəgər: İ. Xanuxov
Redaktor: Jy. Semjonov
Texredaktor və korrektor: X. Mərdəxəyev

İstehsalata verilmiş 1|XI-37.
Çap imzalanmış 5|I-38.
Çap listi 5¹/₂. Kağız formatı 72×105 ¹/₃₂.
Bir çap listində getmiş hyrufat 24576.
Baş Mətbuat Mədirliyi Məvəkkilliyi № 7067.
Azərbayc № 324|13.
Tiraz 1000. Sifariş 1207.

Azərbayc mətbəəsində nəşidlə, 26-lar adına „Kitab Sarajı“,
Bakı, Əli Bəyramov küçəsi.

40 кәр.

МЫ ПОБЕДИМ!

АЗЕРНЕСР
ТАТСКИЙ ОТДЕЛ
Баку — 1938